

////////////////////////////////////

VLAAMS RURAAL NETWERK

Samenstelling

Vlaams Ruraal Netwerk

Agentschap Landbouw en Zeevisserij

Datum

September 2026

VERSLAG PUBLIEKE BEVRAGING **OVER DE NODEN VAN DE** **LANDBOUW, HET MILIEU GELINKT** **AAN LANDBOUW, EN HET** **PLATTELAND**

Brussel
29.05.2026

INHOUD

1	Thema 1: Inkomsten, concurrentievermogen en positie van de landbouwer	1
1.1	Groep 1: Geclusterde noden	1
1.1.1	Nood 1: Stabiliteit en voorspelbaarheid	1
1.1.2	Nood 2: Compensatie van eisen en kosten	1
1.1.3	Nood 3: Eerlijke verdeling steun	1
1.1.4	Nood 4: Administratieve vereenvoudiging	1
1.1.5	Nood 5: Erkenning van de rol van de landbouwer in de samenleving	1
1.1.6	Nood 6: Scholing en begeleiding	1
1.1.7	Nood 7: Diversificatie naar jonge landbouwers	1
1.1.8	Nood 8: Betere vergoeding voor inspanningen voor milieu en klimaat	2
1.1.9	Nood 9: Samenwerking	2
1.2	Groep 1: Geprioriteerde noden	2
1.2.1	Nood 1: Meer samenwerking binnen de keten en ook tussen de verschillende overheden	2
1.2.2	Nood 2: Economisch ondersteunend kader dat inzet op de verschillende facetten van inkomensvorming	3
1.3	Groep 2: Geclusterde noden	3
1.3.1	Nood 1: Gelijk speelveld in het kader van concurrentieverstoring	3
1.3.2	Nood 2: Zeggenschap in prijsvorming	3
1.3.3	Nood 3: Verdienmodel voor reststromen met waarde	3
1.3.4	Nood 4: Efficiëntere en flexibele regelgeving en administratie + redelijke handhaving	3
1.3.5	Nood 5: Samenwerking	3
1.3.6	Nood 6: Inkomenszekerheid/stabiliteit	3
1.3.7	Nood 7: Consument voldoende informeren	4
1.3.8	Nood 8: Toegang tot opleiding, bijscholing, data en begeleiding	4
1.3.9	Nood 9: Aanpassen fiscaliteit	4

VLAAMS RURAAL NETWERK

1.3.10	Nood 10: Ondersteuning jonge landbouwers	4
1.3.11	Nood 11: Financiële erkenning van maatschappelijke rol van/waardering voor landbouwers	4
1.3.12	Nood 12: Daling van kosten voor grond en arbeid	4
1.4	Groep 2: Geprioriteerde noden	4
1.4.1	Nood 1: Inkomenstabiliteit en voorspelbaarheid/zekerheid	4
1.4.2	Nood 2: Steun voor jonge landbouwers	5
1.5	GROEP 3: Geclusterde noden	6
1.5.1	Nood 1: Versterking van de positie van de landbouwer in de keten via meer toegevoegde waarde en samenwerking	6
1.5.2	Nood 2: Gerichte inkomenssteun voor kwetsbare landbouwers en bedrijven (diversifiëring)	6
1.5.3	Nood 3: Waarborgen van voedselzekerheid en voedselsoevereiniteit	6
1.5.4	Nood 4: Toegang tot en betaalbaarheid van grond en arbeid	6
1.5.5	Nood 5: Onafhankelijkheid van subsidies en de juiste prijs	6
1.5.6	Nood 6: Voldoende investeringscapaciteit voor concurrentievermogen en duurzaamheidstransitie	7
1.5.7	Nood 7: Administratieve vereenvoudiging en lagere regeldruk	7
1.5.8	Nood 8: Overheid moet vertrouwen hebben in landbouwers	7
1.5.9	Nood 9: Erkenning/waardering bijdrage aan ecosysteem	7
1.5.10	Nood 10: Een integraal landbouwbeleid met win-win voor economie en milieu	7
1.5.11	Nood 11: Stabiele en toereikende inkomens voor landbouwers	7
1.5.12	Nood 12: Consequente overheid op lange termijn	7
1.6	Groep 3: Geprioriteerde noden	8
1.6.1	Nood 1: Overheid moet vertrouwen hebben in landbouwers.	8
1.6.2	Nood 2: Waarborgen van voedselzekerheid en voedselsoevereiniteit	8
1.6.3	Nood 3: Versterking van de positie van de landbouwer in de keten via meer toegevoegde waarde en samenwerking	8
1.7	Groep 4: Geclusterde noden	9
1.7.1	Nood 1: Stabiele en toereikende inkomens voor landbouwers	9
1.7.2	Nood 2: Administratieve vereenvoudiging en lagere regeldruk	9
1.7.3	Nood 3: Versterking van de positie van de landbouwer in de keten via meer toegevoegde waarde en samenwerking	9
1.7.4	Nood 4: Toegang tot en betaalbaarheid van grond en arbeid	9
1.7.5	Nood 5: Gerichte inkomenssteun voor kwetsbare landbouwers en bedrijven (diversifiëring)	9
1.7.6	Nood 6: Een integraal landbouwbeleid met win-win voor economie en milieu	9
1.7.7	Nood 7: Billijke compensatie	10
1.7.8	Nood 8: Voldoende investeringscapaciteit voor concurrentievermogen en duurzaamheidstransitie	10
1.8	Groep 4: Geprioriteerde noden	10
1.8.1	Nood 1: Stabiele en toereikende inkomens voor landbouwers	10
1.8.2	Nood 2: Administratieve vereenvoudiging en lagere regeldruk	10
1.8.3	Nood 3: Toegang tot en betaalbaarheid van grond en arbeid	11
2	Thema 2: Aantrekkelijkheid van het beroep en generatievernieuwing	12
2.1	Geclusterde noden	12
2.1.1	Nood 1: Rechtszekerheid en voorspelbaarheid van het beleidskader op lange termijn	12
2.1.2	Nood 2: Kennisopbouw en kwalitatieve begeleiding voor starters en zij-instromers	12
2.1.3	Nood 3: Maatschappelijke waardering en imago van de landbouwsector	12
2.1.4	Nood 4: Toegang tot een duurzaam verdienmodel en inkomenszekerheid	12
2.1.5	Nood 5: Financiële haalbaarheid van opstart en overname	13
2.1.6	Nood 6: Toegang tot grond en productiemiddelen	13
2.1.7	Nood 7: Administratieve vereenvoudiging	13
2.1.8	Nood 8: Netwerken, community en sociale ondersteuning	13
2.1.9	Nood 9: Begeleiding bij bedrijfsovername (technisch, economisch én sociaal)	13
2.2	Geprioriteerde noden	14
2.2.1	Nood 1: Rechtszekerheid en voorspelbaar beleidskader op lange termijn	14
2.2.2	Nood 2: Financiële haalbaarheid van opstart en overname	14
2.2.3	Nood 3: Begeleiding bij bedrijfsovername (technisch, economisch én sociaal)	15
2.3	Extra nood	15
3	Thema 3: Klimaatactie, ecosysteemdiensten, biodiversiteit, dierenwelzijn	16

VLAAMS RURAAL NETWERK

3.8	Groep 4: Geprioriteerde noden	29
3.8.1	Nood 1: Gebiedsgerichte oplossingen	29
3.8.2	Nood 2: Meer biodiversiteit en landschapswaarde en voldoende middelen hiervoor	31
4	Thema 4: Veerkracht, paraatheid, crises en risico's.....	33
4.1	Geclusterde noden	33
4.1.1	Nood 1: Regelgeving die stabiel en minder complex is, flexibiliteit toelaat en visie heeft	33
4.1.2	Nood 2: Overheid als partner voor goede samenwerking	33
4.1.3	Nood 3: Grondzekerheid	33
4.1.4	Nood 4: Goede ruimtelijke ordening	34
4.1.5	Nood 5: Ondersteuning voor (mentaal) welzijn	34
4.1.6	Nood 6: Waardering en een positief imago	34
4.1.7	Nood 7: Financiële zekerheid en inkomenszekerheid	34
4.1.8	Nood 8: Samenwerking	34
4.1.9	Nood 9: Verminderde afhankelijkheid van kritieke hulpbronnen en kanalen	34
4.1.10	Nood 10: Risicobeheer(beleid)	35
4.2	Prioritering van de noden	35
4.2.1	Nood 1: Regelgeving die stabiel en minder complex is, en flexibiliteit toelaat	35
4.2.2	Nood 2: Inkomenszekerheid	35
4.2.3	Nood 3: Ondersteuning voor mentaal welzijn	36
5	Thema 5: Kennis, innovatie en digitalisering.....	38
5.1	Groep 1: Geclusterde noden	38
5.1.1	Nood 1: Kennis tot op elk landbouwbedrijf brengen	38
5.1.2	Nood 2: Rustige vastheid/continuïteit is belangrijk en nood aan visie is noodzakelijk	38
5.1.3	Nood 3: Voedselzekerheid	39
5.1.4	Nood 4: Meer inzetten op gebiedsgerichte coalities	39
5.1.5	Nood 5: Kennisopbouw en kennisdeling rond plattelandsontwikkeling	39
5.1.6	Nood 6: Kader rond datagebruik, eigenaarschap en toegang tot netwerk	39
5.1.7	Nood 7: Meer werken op basis van feiten en omgaan met polariserende en veranderende maatschappij	40
5.1.8	Nood 8: Automatisatie en decarbonisatie	40
5.2	Groep 1: Geprioriteerde noden	40
5.2.1	Nood 1: Kennis tot op elk landbouwbedrijf brengen	40
5.3	Groep 2: Geclusterde noden	41
5.3.1	Nood 1: Goed databeheer en kader met AI als slimme tool	41
5.3.2	Nood 2: Coherente maatschappelijke benadering – gebiedsgericht werken – holistisch werken	41
5.3.3	Nood 3: Onderzoek en slim inzetten van middelen	41
5.3.4	Nood 4: Doorstroming van kennis naar de praktijk	42
5.3.5	Nood 5: Blijvend innoveren en slim gebruik van innovatie	42
5.3.6	Nood 6: Beter basiskennis	42
5.3.7	Nood 7: Economisch model waar ecologische waarde beter wordt gemotiveerd en uitgewerkt	42
5.3.8	Nood 8: Plattelandsbeleid	42
5.4	Groep 2: Geprioriteerde noden	42
5.4.1	Nood 1: Economisch model waar ecologische waarde beter wordt gemotiveerd en uitgewerkt	42
5.4.2	Nood 2: Onderzoek en slim inzetten van middelen	43
5.4.3	Nood 3: Datagericht werken	43
5.4.4	Nood 4: Coherente en maatschappelijke benadering	44
5.5	Groep 3: Geclusterde noden	44
5.5.1	Nood 1: Sectoroverschrijdende kennisuitwisseling die bestendigd wordt	44
5.5.2	Nood 2: Onderwijs dat mee is met de nieuwe innovaties/kennis	45
5.5.3	Nood 3: Het wegnemen van obstakels voor innovatie en het faciliteren van innovatie	46
5.5.4	Nood 4: Een meer gedifferentieerd opleidingsaanbod voor (zij)instromers in de landbouw	47
5.5.5	Nood 5: Digitalisering en begeleiding van het digitaliseringsproces	47
5.5.6	Nood 6: Vereenvoudiging van administratie	48
5.5.7	Nood 7: Noden door te geven aan andere thematische werkgroepen	48

1.1 GROEP 1: GECLUSTERDE NODEN

- Voldoende zekerheid op lange termijn om investeringen te doen (rechtszekerheid, vergunningen)
- Voorspelbaarheid van inkomen/prijs
- Stabiël en voorspelbaar GLB: voldoende overgangperiode nodig om zich aan te passen

- Voldoende hoge, eerlijke prijs voor product
- Verschuiving van prijsnemer naar prijszetter (bv. via korte keten)
- Erkenning voor kwaliteit en stabiele aanvoer
- Interactie tussen markttransparantie/ producenten- en brancheorganisaties
- Daling van kosten voor grond, arbeid, sanitaire vereisten
- Kwaliteitsvolle en duurzame productiefactoren

- Eerlijke verdeling per bedrijf

- Beperking van de kosten veroorzaakt door de eisen binnen het GLB
- Kostenverlaging door vereenvoudiging wetgeving en administratieve druk

- Vergoeding voor publieke diensten
- Vergoeding voor landschapsbehoud
- Voedselautonomie

- Voldoende aandacht voor financiële opleiding, begeleiding rond goed beheer, juridische kennis
- Economische scholing

////////////////////////////////////

1.1.8 Nood 8: Betere vergoeding voor inspanningen voor milieu en klimaat

- Betere vergoeding dan enkel kosten en gederfde inkomsten (mechanische onkruidbestrijding, voederen ...)
- Meer naar natuurbevordering evolueren

1.1.9 Nood 9: Samenwerking

- Kostenbeheersing en efficiëntie op basis van samenwerking
- Beter coördinatie tussen landbouwers voor sterkere positie, marktmacht
- Bewustwording bij de consument

1.2 GROEP 1: GEPRIORITEERDE NODEN

1.2.1 Nood 1: Meer samenwerking binnen de keten en ook tussen de verschillende overheden

1.2.1.1 Urgentie

- Afzet is cruciaal en afspraken zorgen voor zekerheid in volume en/of prijs
- Vandaag ligt te veel macht in de distributie en verwerking, gevolg is nefast voor vooral kleine landbouwers
- Spontane samenwerking tussen landbouwers lukt vaak niet
- Op lokale schaal samenwerken in de keten (korte keten) lukt wel

1.2.1.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

/

1.2.1.3 Beleidsinstrumenten

Regelgeving en normen	
Financiële instrumenten (positief of negatief)	
Markt- en keteninstrumenten	
Samenwerking- en governance-instrumenten	
Kennis-, advies- en ondersteuningsinstrumenten	
Innovatie- en technologie-instrumenten	Testomgevingen
Andere	

////////////////////////////////////

- Op lange termijn een visie en zekerheid
- Minder volatiliteit van het inkomen (lage inkomsten in de winter)
- Beheersing risico's gerelateerd aan de productie
- Inkomenszekerheid per hectare/per koe

1.3.7 Nood 7: Consument voldoende informeren

1.3.8 Nood 8: Toegang tot opleiding, bijscholing, data en begeleiding

1.3.9 Nood 9: Aanpassen fiscaliteit

- Inkomen verspreiden over verschillende jaren

1.3.10 Nood 10: Ondersteuning jonge landbouwers

- Premie die er vandaag is behouden

1.3.11 Nood 11: Financiële erkenning van maatschappelijke rol van/waardering voor landbouwers

- Meerprijzen voor producten op basis van duurzame inspanningen
- Financiële ondersteuning van maatregelen die niet direct een inkomen genereren
- Nood aan vergoeding voor duurzaamheid

1.3.12 Nood 12: Daling van kosten voor grond en arbeid

1.4 GROEP 2: GEPRIORITEERDE NODEN

1.4.1 Nood 1: Inkomensstabiliteit en voorspelbaarheid/zekerheid

1.4.1.1 Urgentie

- Als we nog boeren willen hebben, dan moeten ze correct vergoed worden
- Hele voedingsketen hangt van de boer af: van verwerking tot consument
- Nu is de boer enkel goed om risico's te nemen (weer, productie en afzet)
- De boer is prijsnemer: de boer moet akkoord zijn met wat ze willen geven en geven wat ze vragen

1.4.1.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Iedereen, de ganse keten
- Overheid kan overkoepelend helpen

1.4.1.3 Beleidsinstrumenten

////////////////////////////////////

1.5.7 Nood 7: Administratieve vereenvoudiging en lagere regeldruk

- ### 1.5.8 Nood 8: Overheid moet vertrouwen hebben in landbouwers

- ### 1.5.9 Nood 9: Erkenning/waardering bijdrage aan ecosysteem

- ### 1.5.10 Nood 10: Een integraal landbouwbeleid met win-win voor economie en milieu

1.5.11 Nood 11: Stabiele en toereikende inkomens voor landbouwers

- ### 1.5.12 Nood 12: Consequente overheid op lange termijn

- ////////////////////

1.6 GROEP 3: GEPRIORITEERDE NODEN

1.6.1 Nood 1: Overheid moet vertrouwen hebben in landbouwers.

1.6.1.1 Urgentie

- Beeldvorming over de landbouwer is negatief
- Boetes zijn te hoog in vergelijking met vergrijp
- Tijdsverlies, geen focus op de kernactiviteit
- Frustratie
- Onbegrip
- Angst fnuikt innovatie
- Overheid is vijand van de landbouwer

1.6.1.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Vlaamse overheid: moet meedenken in plaats van controleren
- Mens in de straat (burgers) zijn vervreemd van landbouw
- Samenwerking tussen landbouwers om belangen te kunnen kanaliseren naar overheid en publieke opinie

1.6.1.3 Beleidsinstrumenten

Regelgeving en normen	Te weinig vertrouwen
Financiële instrumenten (positief of negatief)	
Markt- en keteninstrumenten	
Samenwerking- en governance-instrumenten	Samenwerken om met één stem te spreken naar de overheid toe, bv. Dag van de Landbouw
Kennis-, advies- en ondersteuningsinstrumenten	Correct informeren waarom landbouwer iets doet, nood aan educatie voor overheid
Innovatie- en technologie-instrumenten	
Andere	

1.6.2 Nood 2: Waarborgen van voedselzekerheid en voedselsoevereiniteit

1.6.3 Nood 3: Versterking van de positie van de landbouwer in de keten via meer toegevoegde waarde en samenwerking

////////////////////////////////////

1.7 GROEP 4: GECLUSTERDE NODEN

1.7.1 Nood 1: Stabiele en toereikende inkomens voor landbouwers

- Startkapitaal verkleinen via ondersteuning bij opstart
- Inkomensondersteuning voor jonge boeren met beperkte buffer
- Snelle uitbetaling van steun bij overname
- Risicopreventie via risicobeheerinstrumenten
- Solidariteitsprincipe ter bescherming bij teeltmislukking

1.7.2 Nood 2: Administratieve vereenvoudiging en lagere regeldruk

- Eenvoudige, stabiele regelgeving
- Overheid als betrouwbare partner
- Niet direct alle subsidies kwijt bij één fout
- Snelle uitbetaling van de steun
- Ondersteuning bij betaling lening, overbruggingskrediet – voorspelbaarheid
- Duidelijke wetgeving, duidelijk landbouwbeleid
- Vrijheid om te kiezen

1.7.3 Nood 3: Versterking van de positie van de landbouwer in de keten via meer toegevoegde waarde en samenwerking

- Producentenmacht verhogen
- Prijsbepaling door aanbodzijde in plaats van door afnemer
- Van prijznemer naar prijszetter
- Coöperatie kan rol spelen in risicobeheer, ontzorging en schaalvoordelen
- Bescherming tegen concentratie retail

1.7.4 Nood 4: Toegang tot en betaalbaarheid van grond en arbeid

- Publieke gronden naar landbouwgebruik

1.7.5 Nood 5: Gerichte inkomenssteun voor kwetsbare landbouwers en bedrijven (diversifiëring)

1.7.6 Nood 6: Een integraal landbouwbeleid met win-win voor economie en milieu

- Vergoeding + incentive voor gemaakte kosten ten behoeve van milieu en klimaat
- Vergoeding voor voldoen aan eisen in de wetgeving
- Waardering bijdrage voor ecosysteemdiensten
- Inkomensondersteuning onafhankelijk van milieuverplichtingen

////////////////////////////////////

1.7.7 Nood 7: Billijke compensatie

- Zonevreemd wonen heeft invloed op de waarde van het bedrijf
- Robuuste vergunning zorgt voor minder risico bij de overnemer

1.7.8 Nood 8: Voldoende investeringscapaciteit voor concurrentievermogen en duurzaamheidstransitie

- Financiële ondersteuning bij aankoop materiaal, ondersteuning bij innovatie

1.8 GROEP 4: GEPRIORITEERDE NODEN

1.8.1 Nood 1: Stabiele en toereikende inkomens voor landbouwers

1.8.1.1 Urgentie

- Aantal landbouwers zal verder dalen
- We vinden geen overnemers en starters meer
- Stabiel inkomen is essentieel

1.8.1.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Europese, Vlaamse en federale overheid: inkomensondersteuning
- Boeren: bedrijfsvorm bepaalt mee het inkomen
- Ketenpartners: forse vergoeding voorzien voor jonge landbouwers
- Producentenorganisaties: positie van de landbouwer in de keten versterken
- Burgers: betalen van een faire vergoeding

1.8.1.3 Beleidsinstrumenten

/

1.8.2 Nood 2: Administratieve vereenvoudiging en lagere regeldruk

1.8.2.1 Urgentie

- Te veel tijd verloren die niet gebruikt kan worden aan de dieren, teelten ...
- Er beginnen geen nieuwe landbouwers, starters
- +50-jarigen zijn erin gerold, voor starters is het te veel, niet haalbaar
- Gold plating (steeds de beste van de klas willen zijn) → niet concurrentieel
- Er verdwijnt nooit een regel, er komen er alleen maar bij

1.8.2.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Vlaamse overheid
 - o Minder regels, meer vertrouwen in de boer
 - o Terug de subsidie naar de landbouwer, minder naar projecten
 - o Liever geen subsidies in plaats van regelgeving

////////////////////////////////////

- Mogelijkheid om een eerlijke prijs te realiseren op de markt
- Minder afhankelijkheid van subsidies

2.1.5 Nood 5: Financiële haalbaarheid van opstart en overname

- Voldoende financiële middelen om te starten
- Toegang tot kapitaal
- Financiële haalbaarheid bij opstart
- Buffer om prijsschommelingen op te vangen
- Kapitaalintensiteit vormt belangrijke drempel
- Financiering bij bedrijfsovername
- Gerichte overnamesteun en financiële top-ups
- Hoge grondprijzen bemoeilijken instap
- Structurele ondersteuning bij investeringen

2.1.6 Nood 6: Toegang tot grond en productiemiddelen

- Toegang tot landbouwgrond
- Betaalbare grond
- Beschikbaarheid van geschikte landbouwgrond
- Toegang tot productiemiddelen
- Betaalbare toegang tot productiemiddelen
- Ruimte voor duurzame landbouwactiviteiten

2.1.7 Nood 7: Administratieve vereenvoudiging

- Vereenvoudiging van administratieve verplichtingen
- Vermindering van de complexiteit in procedures en regelgeving

2.1.8 Nood 8: Netwerken, community en sociale ondersteuning

- Ondersteuning via netwerken van landbouwers
- Kennisdeling en -uitwisseling tussen collega's
- Opbouw van een sterke landbouwcommunity
- Toegang tot informele steunnetwerken

2.1.9 Nood 9: Begeleiding bij bedrijfsovername (technisch, economisch én sociaal)

- Begeleiding bij bedrijfsovername
- Externe begeleiding (ruimer dan financieel en technisch)
- Ondersteuning rond ondernemerschap en bedrijfsstrategie

////////////////////////////////////

- Begeleiding in familiale contexten
- Omgaan met familiale spanningen bij overname
- Aandacht voor mentaal welzijn en veerkracht
- Psychosociale begeleiding tijdens overgangsproces

2.2 GEPRIORETERDE NODEN

2.2.1 Nood 1: Rechtszekerheid en voorspelbaar beleidskader op lange termijn

2.2.1.1 Urgentie

- Zeer hoog
- Zonder snelle bijsturing zullen er onvoldoende jonge landbouwers zijn
- Bij daling onder de kritische massa zal er onvoldoende toegang zijn voor de consument tot lokaal kwaliteitsvolle voedsel
- Verloren generatie landbouwers

2.2.1.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Overheid, vooral de Vlaamse overheid

2.2.1.3 Beleidsinstrumenten

/

2.2.2 Nood 2: Financiële haalbaarheid van opstart en overname

2.2.2.1 Urgentie

- Zeer hoog
- Niet wachten want we verliezen landbouwers

2.2.2.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Overheid

2.2.2.3 Beleidsinstrumenten

/

2.2.3 Nood 3: Begeleiding bij bedrijfsovername (technisch, economisch én sociaal)

2.2.3.1 Urgentie

- Zeer hoog
- Goed opgeleide starters nodig want tijd voor bijscholing later is beperkt

2.2.3.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Overheid voor de financiële ondersteuning
- Private markt moet het aanbod uitwerken
- Onderwijs
- Beroepsorganisaties
- Kenniscentrum bedrijfsovernames
- Lerende netwerken

2.2.3.3 Beleidsinstrumenten

/

2.3 EXTRA NOOD

- Nood aan steun en begrip bij het opstarten van een bedrijf. Generatiewissel is een lang proces waar veel voorbereiding aan vooraf gaat. Ondersteuning is daarbij welkom. Ook risico's voor de starter/overnemer door onzekerheden over of steun effectief gegeven zal worden. Het gevoel leeft dat een fout(je) in de procedure leidt tot 100% intrekken van de investerings- en vestigings- of overnamesteun. (deze nood werd geformuleerd onder thema 4)

////////////////////////////////////

3.1 GROEP 1: GECLUSTERDE NODEN

- Haalbaar beleid (van de regelgeving, tot de tijd om het te realiseren, financieel (er moet budget zijn op het bedrijf voor aanpassingen, investeringen))
- Juiste waardering voor extra maatregelen en verplichtingen vanuit de overheid, omdat landbouwers hierdoor minder concurrentieel zijn op de wereldmarkt
- Pioniers moeten extra beloond worden, want nu vallen ze soms uit de boot omdat ze jaren geleden al goed bezig waren
- Er moet ook waardering zijn voor de inspanning; resultaten kunnen soms uitblijven door externe factoren
- Coherent beleid: trade-offs ten opzichte van andere milieucolpartimenten en dierenwelzijn moeten goed bekeken worden en in rekening gebracht worden
- Brongerichte maatregelen, geen end-of-pipe maatregelen
 - o Bv. ammoniakreductie realiseren door meer grasrijk te voederen in plaats van chemische middelen toe te dienen
- Sluitende kaders over hoe we het voor natuur en landbouw kunnen doen werken, over carbon farming, over betalen voor ecosysteemdiensten ... ; er is nood aan een minder straffend en meer stimulerend beleid
- Flexibel beleid
 - o Bv. gewasbeschermingsmiddelen worden steeds natuurvriendelijker, zijn die brede buffers op termijn dan nog nodig, zouden we ze opnieuw kunnen versmallen als de impact niet verslechtert? (teruggaan in regelgeving)
 - o Bv. regels voor spuiten langs kwetsbare groepen, is te begrijpen, maar kan het dan niet na een bepaald uur (als school of crèche gesloten is, tegen de avond)

- Er is nood aan een aangepast subsidiebeleid voor bufferstroken. Bufferstroken moeten meer kwaliteit hebben (complexe mengsels, meer soorten in de strook, minder eenjarigen, houtachtigen. Dit is beter voor de biodiversiteit. Het beheer moet beter vergoed worden en in functie van biodiversiteit gebeuren (bv. gefaseerd maaien, specifieke mengsels).
- Aanvulling met betrekking tot MAP-bufferstroken: is 3 of 5 m van je perceel die verloren gaat zonder dat er iets tegenover staat. Je moet het 1x klepelen, maar je kan niet aan de strook want er staat een gewas op het veld, er is nood aan (in de praktijk) haalbare voorwaarden.
- Koppelkansen benutten: bufferstroken (of andere gronden) die uit productie genomen worden zoveel mogelijk inzetten om andere doelstellingen (bos of verbindingen creëren tussen natuurgebieden) te

pagina 16 van 72

bereiken, of ook inzetten voor andere wel-landbouwdoelstellingen (bv. als schaduw voor vee of als voederheg)

- Er is nood aan waardering van ecosysteemdiensten (verder gaand dan enkel gederfde inkomsten en extra kosten). Bv. de bufferstroken in de fruitteelt: vergoeding in de rij is veel te laag. Bv. bossen zorgen voor verkoeling
- Er is nood aan meer kleine landschapselementen (bufferstroken, hagen, heggen, bomen, bosjes)
- Er is nood aan meer diverse (kruidenrijke) graslanden en specifiek beheer van graslanden in functie van biodiversiteit (gefaseerd maaien)
- Er is nood aan meer connectiviteit in het landschap - er moeten corridors gecreëerd worden (gebiedsgericht en op landschappelijk niveau), via bosjes, bufferstroken, kleine landschapselementen, graslanden ...
- Er is nood aan meer samenwerking tussen landbouwers (o.a. voor die connectiviteit, circulariteit, integraliteit)
- Er is nood aan een sluitend kader (zie nood 1)
- Er is nood aan meer promotie van en kennis over agroforestry
- Er is nood aan een betere ruimtelijke ordening (moeilijke evenwichtsoefening, gezond evenwicht in claims vinden en rekening houden met bv. connectiviteit in het landschap)

3.1.3 Nood 3: Meer circulariteit

- Er is nood aan meer circulariteit of het wegwerken van drempels voor circulaire oplossingen bv. reststromen zouden beter benut kunnen worden als wetgeving wat soepeler zou zijn. Sommige reststromen worden als afvalstof gezien (OVAM-regelgeving). Soms zit MAP in de weg (bv. compostgebruik). Meer circulariteit zou ook betekenen dat er minder kunstmest gebruikt zou worden (beter voor water). Bv. hout van oude appel- en peeraanplanten zou moeten kunnen gevaloriseerd worden op landbouwgrond (bron van organische koolstof) (zie ook nood 5: ketenregie zou nuttig zijn).
- Circulariteit: eerst op eigen bedrijf (bv. meer gemengde bedrijven), dan met landbouwers in de buurt (bv. samenwerking akkerbouwer, melkveehouder), dan op hoger, landschappelijk niveau.
- Er is nood aan meer samenwerking tussen landbouwers (o.a. voor die connectiviteit, circulariteit, integraliteit)

3.1.4 Nood 4: Opleiding, vorming en innovatie

- Er is nood aan eco-efficiëntie: we zitten in een dure regio, we moeten concurreren op een wereldmarkt én moeten onze milieu-impact verminderen. In dure regio's kan technologie/innovatie hierin zeker helpen.
- Er is nood aan innovatie: zowel op procesniveau als in technologie als in het systeem.
- Er is nood aan opleiding en vorming rond technologie (bv. precisielandbouw)
- Er is nood aan bijkomend onderzoek naar en monitoring van nieuwe ziekten en plagen die op ons afkomen door klimaatverandering. Vlaanderen heeft sterke praktijkcentra (=troef) en dit moet verder ondersteund worden.

////////////////////////////////////

3.1.5 Nood 5: Integraliteit en ketenregie, inclusief waardering van de bosbouw in het GLB

- Er is nood aan een integrale aanpak.
- Er is nood aan goed doordachte maatregelen bv. waarom is er geen VLIF-steun voor weide-inrichting?
- Er is nood aan ondersteuning voor de bosbouwsector. Gezien de klimaatverandering staat de bosbouw voor uitdagingen . Bossen moeten ook in stand worden gehouden en gediversifieerd worden; er is ook nood aan opzetten van lokale stromen, korte ketens, en bio-economie, circulariteit (snippers kunnen gebruikt worden om landbouwgrond te verbeteren). Voor deze inspanningen is er momenteel geen ondersteuning.
- Er is nood aan meer interactie tussen actoren in het veld (bv. tussen landbouw en natuur/bos/houtsector)
- Er is nood aan meer samenwerking tussen landbouwers (o.a. voor die connectiviteit, circulariteit, integraliteit)

3.1.6 Nood 6: Beter bodembeheer, meer CO2-vastlegging

- Er is nood aan meer maatregelen ter voorkoming van bodemerosie en om de kwaliteit van bodems te beschermen. Dit heeft als voordeel dat er dan ook geen gewasbeschermingsmiddelen meer afstromen naar de waterlopen.

3.1.7 Nood 7: Systeembenadering

- Er is nood aan een meer systemische benadering. Alle voorgaande samen bekijken.

3.1.8 Nood 8: Verantwoordelijkheid bij en communicatie naar private actoren

- Er is nood aan een billijke verdeling van lasten en lusten. Er is ook handhaving nodig in andere sectoren dan landbouw, bv. particulieren meten hun gewasbeschermingsmiddelen niet heel goed af. Er is ook handhaving nodig bij gebruik van milieuverstorende producten door particulieren (bv. javelgebruik of verboden middelen die nog in tuinhuisen staan).
- Er is nood aan een betere communicatie naar het brede publiek: de landbouw is niet meer deze van 20 jaar geleden, de sector doet veel inspanningen en is heel innovatief, dit zou ook eens gecommuniceerd moeten worden.

3.2 GROEP 1: GEPRIORITEERDE NODEN

3.2.1 Nood 1: Nood aan billijk, haalbaar, coherent, flexibel, brongericht beleid en voldoende ondersteuning

3.2.2 Nood 2: Nood aan kwaliteit en connectiviteit in het landbouwgebied, met goede vergoeding

3.2.2.1 Urgentie

- We zijn snel de biodiversiteit aan het verliezen en moeten inzetten op kwaliteit van de leefgebieden. Anders is het te laat en zijn we ze kwijt.

[illegible]

- Inspelen op de natuurherstelverordening, realisatie van het natuurherstelplan voor agro-ecosystemen.
- Efficiënt gebruik van middelen (beste besteding van de middelen realiseren, met zo weinig mogelijk middelen zo hoog mogelijk kwaliteit).

3.2.2.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Lokale samenwerking met verschillende partners is nodig om te komen tot een gedragen oplossing. Spanningen die er zijn moet men proberen te overbruggen, dat lukt best lokaal.
- Er moet ingezet worden op samenwerkingen op landschapsniveau, bv. landschapsparken, regionale landschappen, provincies, bosgroepen - er zijn al veel verschillende gebiedscoalities waarbij aangesloten kan worden. Iedereen die in een landschap actief is moet betrokken worden (landbouw, bosbouw, toerisme ...).
- Ook individuen betrekken, niet enkel belangenorganisaties.
- Overheid moet een kader scheppen, coördineren/faciliteren.
- Er moet begrip en respect zijn voor elkaar. Vertrekken vanuit gelijkwaardigheid/evenwaardigheid van landbouwers (voelen zich soms wat onwennig in zo'n groepen). Landbouwers hebben vaak het gevoel dat ze moeten toegeven om andere doelen te realiseren.

3.2.2.3 Beleidsinstrumenten

Regelgeving en normen	Ruimtelijk beleid, internationaal handelsbeleid is ook belangrijk voor prijsvorming
Financiële instrumenten (positief of negatief)	GLB-steun is belangrijk mits bijsturing (ook voor bosbouw openstellen) Maar ze zien ook mogelijkheden in de markt, bv. de (melk)fabrieken of carbon farming Andere overheidsmiddelen (andere EU-fondsen, provincies, gemeenten, of bv. volksgezondheid: inzetten op bepaalde zaken kan bv. een besparing op de gezondheidszorg betekenen wat ook ten goede komt van de overheid) Aandachtspunt: return of vergoedingen voor landbouwers of bosbouwers. Discussie over inspannings- versus resultaatsvergoeding: als je halen van doelen koppelt aan steun, dan is de kans

////////////////////////////////////

- Er is nood aan het beter in beeld brengen van trade-offs (bv. lachgasemissies)
- Er is nood aan het goed doordenken van duurzaamheid, gevolgen en trade-offs beter in beeld brengen, bv. afbouw veestapel leidt tot scheuren van gras en dat heeft weer andere gevolgen.
- Er is nood aan coherent beleid: landbouwers willen niet per se kunstmest gebruiken, maar er zijn beperkingen in het mestbeleid waardoor dit toch nodig wordt.
- Er is meer nood aan meer circulair en geïntegreerd denken in regelgeving en circulaire oplossingen bv. samenwerkingen tussen akkerbouwers en vleesveehouders. Er zouden composteringen opgezet moeten kunnen worden op kleine schaal tussen landbouwbedrijven.
- Samengevat: er is nood aan meer ruimte om te kunnen ondernemen richting duurzaamheid. Het wettelijk kader bemoeilijkt dit.

3.3.2 Nood 2: Meer biodiversiteit en natuurverbindingen

- Er is nood aan natuurverbindingen: er is nood aan een visie en een kader (wetgeving, handhaving). Overheid moet faciliteren en handhaven. Degelijke natuurverbindingen zouden echt een boost kunnen geven aan de biodiversiteit. Dit kan via een netwerk van kleine landschapselementen, bermen, houtkanten, stroken.
- Er is nood aan meer samenwerking tussen de land- en bosbouwsector, maar ook ruimer (bv. gemeenten - sportvelden), voor biodiversiteit, klimaat, ... De groenblauwe dooradering moet ook in de bebouwde ruimte doorlopen.
- Er is nood aan het zien van landbouw als deel van de oplossing: zeker voor biodiversiteit, het probleem moet goed aangepakt worden (coherent beleid), we hebben elkaar nodig. Landbouw beheert een hele grote oppervlakte, dus kan een hele grote boost geven als de sector zich erachter schaart.
- Ook meer biodiversiteit in de bossen en verbindingen tussen bossen nodig.

3.3.3 Nood 3: Goede financiering van landbouwers voor natuur, milieu en klimaatdoelen

- Er is nood aan een goede vergoeding voor landbouwers: doelgerichte of inspanningsgerichte verbintenissen kunnen gecombineerd worden, bv. top-up voor resultaat of een soort verzekering als het toch tegenvalt. Landbouwers (en ook bosbouwers) worden nu te zwaar afgestraft voor het niet behalen van resultaten, ook al is het buiten hun wil.
- Er is nood aan ondersteuning van ecosysteemdiensten, bv. vandaag weinig rendabel om een bos te hebben. De eigenaars willen een duurzaam ecosysteem creëren en hebben daarvoor bewegingsruimte (zie vorig puntje) en ondersteuning nodig. Er kan ook nagedacht worden over nieuwe systemen van vergoeden los van GLB, bv. kader voor credits (carbon credits, nature credits)

3.3.4 Nood 4: Creatieve ruimte

- Er is nood aan creatieve ruimte of experimenteerruimte (pilootprojecten, proefaanplanten).
- Er is nood aan het gericht ondersteunen van landbouwers in projecten, bv. landbouwer levert het idee van een onderzoeksproject. Voorstel wordt geschreven, er wordt veel geld binnengehaald, maar landbouwer krijgt niets behalve iets in natura (bv. zaaizaad voor proefpercelen voor het project). Zou anders aangepakt moeten worden: landbouwer zou idee moeten kunnen opperen, er zouden onderzoekers kunnen op intekenen, zou bottom-up moeten kunnen ontstaan. VLIF-innovatie is er wel, maar dit is voor landbouwers te moeilijk om zelf mee aan de slag te gaan.

////////////////////////////////////

3.3.5 Nood 5: Voldoende bodemzorg (klimaat en water als verbonden thema's)

- Landbouw zien als deel van de oplossing: als je het organische koolstofgehalte in landbouwgronden verhoogt, dan bereik je veel meer dan bv. in de opslag in natuur.
- Er is nood aan goede veredeling in het licht van klimaatverandering , ook met nieuwe technieken. Er is meer onderzoek en kennis nodig en er moet een kader voor regelgeving gemaakt worden. We moeten adapteren aan nieuw klimaat, maar beleid komt te vaak achter.
- Er is nood aan de uitvoering van de betonstop en ontharding. Bodem moet opnieuw een spons worden, water moet kunnen infiltreren. Elkeen is hierbij betrokken, meerdere doelgroepen. Er is ook nood aan overstromingsweiden in valleigebieden.
- Er is nood aan meer dierenwelzijn, bv. schaduwbomen als klimaatadaptieve maategel.

3.3.6 Nood 6: Technologie en tools

- Er is nood aan de inzet van technologie en innovatie voor deze doelen, bv. in Wallonië is er een organisatie die reejongen zoekt in percelen om nesten te beschermen. Men kan dit evengoed met technologie oplossen (bv. wildredders, drones). Ook kan men technologie inzetten voor bodembehoud en -verbetering (tools, lichtere machines, etc). Landbouwers zijn zelf ook heel innovatief, hun kennis moet ook gebruikt worden, we mogen hun innovatie niet remmen.

3.3.7 Nood 7: Gebiedsgericht werken

- Er is nood aan meer gebiedsgericht werken en samenwerking tussen landbouwers, bv. in coöperaties

3.3.8 Nood 8: Publiek debat rond dierenwelzijn

- Er is nood aan sensibilisatie, communicatie en debat met het publiek inzake dierenwelzijn, bv. waarom aanvaarden we oormerken bij kalveren wel en topje van een varkensstaart afdoen niet (ook al voorkomt dat heel veel andere problemen)?

3.3.9 Nood 9: Een voldoende gevulde toolbox voor gewasbescherming

- Er is nood aan een voldoende gevulde toolbox voor gewasbescherming - innovaties zijn er en erkenningen van biomiddelen ook maar dat duurt allemaal te lang momenteel.. Naast middelen is ook technologie belangrijk (precisie, doppen, drones, robots).

3.4 GROEP 2: GEPRIORITEERDE NODEN

3.4.1 Nood 1: Voldoende bodemzorg

3.4.1.1 Urgentie

- De bodem is de basis, er komt geen bij (uitputtelijke bron), belangrijk voor waterinfiltratie, goede bodem doorgeven aan toekomstige generatie.
- Belangrijk om een grote groep boeren mee te krijgen.

3.4.1.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Bodem is niet alleen zaak van de landbouwers, maar van iedereen

- Overheden (vele, o.a. Agentschap Landbouw en Zeevisserij, VLM ...)
- Gemeenten (bv. aanleg wadi's, tegelwippen)
- Sectororganisaties (sensibilisering via vakbladen is belangrijk)
- Onderwijs (meer focus op bodem en interacties in de opleiding)
- Erfbetreders (spanningsveld, want die proberen iets te verkopen), dus nood aan onafhankelijk advies
- Opleiding en vorming (living labs, lerende netwerken tussen landbouwers, ze leren liefst van elkaar)
- Middenveldorganisaties

3.4.1.3 Beleidsinstrumenten

Regelgeving en normen	Wegwerken van drempels, bv. houtsnippers versus ovam-certificaat als afvalstof
Financiële instrumenten (positief of negatief)	GLB: ondersteuning van machines (bv. meer machines voor niet-kerende bodembewerking verkocht door ondersteuning) – andere machines zijn ondanks ondersteuning nog steeds niet betaalbaar (bv. directe inzaai) Bosexploitanten hebben ook nood aan ondersteuning van machines GLB: ecoregelingen, beheerovereenkomsten ... – voldoende afstemmen op doel en landbouwpraktijk Langdurige overeenkomsten nodig om aan bodem te werken, bv. 20 jaar – vergt stabiele regelgeving
Markt- en keteninstrumenten	
Samenwerking- en governance-instrumenten	In LEADER gebeuren mooie dingen, er wordt nieuwsgierig vanuit de sector gekeken naar bepaalde zaken. Samenaankoop voor machines of via loonwerkers (hierbij werd wel gesteld dat het probleem dan nog is dat ze met te zware machines/combinaties komen) Bodem is niet alleen zaak van de landbouwers, maar van iedereen.

////////////////////////////////////

3.5.3 Nood 3: Administratieve vereenvoudiging

- Nood aan eenvoudige regelingen zonder verplichtingen
- Nood aan administratieve vereenvoudiging
- Nood aan proportionele en praktijkgerichte controle (vermijden micrometingen – met betrekking tot bufferstroken: bv. "ze vallen over 4m80")
- Nood aan vereenvoudiging van technische vereisten bij maatregelen (bv. veel technische verantwoording nodig om kleine landschapselementen aan te planten)

3.5.4 Nood 4: Voldoende kennis, opleiding en begeleiding

- Nood aan goede basisopleiding rond het thema klimaatactie, ecosysteemdiensten, milieu, biodiversiteit, dierenwelzijn
- Advies rond thema's, maatregelen en technieken, en dit gratis voor iedereen
- Basiskennis nodig voor agro-ecologie
- Nood aan meer kennisverspreiders
- Nood aan begeleiding bij verandering van bedrijfsvoering

3.5.5 Nood 5: Duurzame verdienmodellen op lange termijn

- Nood aan regeneratieve landbouw
- Nood aan duurzame verdienmodellen
- Nood aan inspiratie voor landbouwers om een ander denkkader te gebruiken, vandaag zijn er te weinig begeleiders met kennis

3.5.6 Nood 6: Voldoende incentives om landbouwers te stimuleren om deel te nemen aan maatregelen en voldoende budget voor de uitbetaling van de maatregelen

- Nood aan beter betaalde ecoregelingen, die niet bestraft wordt als bv. de minimale oppervlakte niet behaald wordt of als de breedte van de bufferstrook niet voldoende is
- Nood aan voldoende financiële middelen om maatregelen te treffen
- Nood aan resultaatgericht werken aan de hand van pakketten, in plaats van individuele acties
- Nood aan stimulerende in plaats van bestraffende beleidsinstrumenten

3.5.7 Nood 7: Behoud en versterking van de biodiversiteit

- Nood aan een kader voor verplaatsbare natuur. Landbouwers planten geen kleine landschapselementen vandaag aan omdat deze onmiddellijk voor het leven zijn. Het regelgevend kader is heel strikt.

3.5.8 Nood 8: Bodemzorg

- Nood aan tools om koolstofopbouw te raadplegen (nood aan data)
- Nood aan een verbetering van de ecoregeling organisch koolstofgehalte
- Nood aan het tegengaan van verontreiniging van water, bodem en lucht (One Health)

3.5.9 Nood 9: Klimaatadaptatie

- Nood aan sterke risicobeheerpreventie

////////////////////////////////////

3.5.10 Nood 10: Gebiedsgerichte (samen)werking om doelstellingen op maat van het gebied samen aan te pakken met alle betrokkenen

- Nood aan duidelijke natuurdoelstellingen in gebiedscontext
 - Nood aan een gebiedsgerichte aanpak en ruimte om zelf gebiedsgerichte coalities op te bouwen
 - Nood aan de bestending van gebiedsgerichte werking in de tijd
 - Nood aan mensen met kennis rond biodiversiteit in het veld, die met veel mensen samenwerken
- Nood aan meer ruimte voor experiment, zoals het statuut verplaatsbare natuur, beheerovereenkomsten op maat

3.5.11 Nood 11: Verbetering en een integrale benadering van dierenwelzijn

- Nood aan integrale benadering van dierenwelzijn in relatie tot andere domeinen (bv. kauwen eten de jongen die net uit het nest komen en dit onder meer van soorten waarvoor er binnen het GLB maatregelen zijn om hun leefgebied te versterken)

3.6 GROEP 3: GEPRIORITEERDE NODEN

3.6.1 Nood 1: Maatschappelijke waardering

3.6.1.1 Urgentie

Dit werd besproken tijdens de bespreking en clustering van de noden (zie 3.5.2)

3.6.1.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Landbouwers
 - o Centrale rol als eerste betrokkenen in gebiedsgerichte aanpak
 - o Moeten betrokken worden in besluitvorming (praten met landbouwers i.p.v. over hen)
 - o Moeten kunnen aangeven wat mogelijk is en waar noden liggen
- Gebiedsactoren (afhankelijk van het gebied)
 - o Samenstelling hangt af van de doelstellingen en wat men in het gebied wil bereiken
 - o Partners worden gekozen in functie van het specifieke probleem en de gewenste resultaten
- Gebiedsregisseur
 - o Nodig om het proces te coördineren en in goede banen te leiden
 - o Zorgt voor afstemming tussen actoren en voortgang van het proces
- Bottom-up trekkers
 - o Lokale trekkers nodig om samenwerking op gang te trekken
 - o Inspiratie uit andere gebiedsgerichte coalities kan helpen
- Gebiedswerking (organisatie van aanpak)
 - o Nood aan een bottom-up aanpak waarbij gebieden zich mee kunnen afbakenen
 - o Werking moet vertrekken van een duidelijk afgebakend en urgent probleem
 - o Nood aan het creëren van een 'middle ground' tussen verschillende actoren

Algemene dynamiek:

- Er is bereidheid tot samenwerking, maar er is een trigger nodig om die effectief op gang te brengen
- Landbouwers moeten voelen dat samenwerking noodzakelijk is en dat ze het niet alleen kunnen opnemen

////////////////////////////////////

/

3.6.2.1 Urgentie

3.6.2.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Algemeen:

- ### 3.6.2.3 Beleidsinstrumenten

/

3.7.1 Nood 1: Klimaatadaptatie

- [illegible]

- Nood aan langere teeltrotaties (inclusief natuurlijke bemesters zoals eiwitrijke gewassen)

3.7.2 Nood 2: Meer biodiversiteit en landschapswaarde en voldoende middelen hiervoor

- Nood aan GLB-steun in functie van landschapswaarde en biodiversiteit
- Nood aan voldoende middelen voor biodiversiteits- en klimaatpositieve interventies
- Nood aan meerwaarde: meerdere landbouwers die in één gebied op dezelfde ecoregelingen inzetten
- Nood aan terugkeer van de ecoregeling voorjaarsbraak (gebiedsgericht)

3.7.3 Nood 3: Betere waterkwaliteit en inzetten op waterkwantiteit (klimaatadaptatie)

- Nood aan meer financiële ondersteuning voor het opvangen en behandelen van regenwater

3.7.4 Nood 4: Duurzame verdienmodellen op lange termijn

- Stimuleren/belonen van inzetten op biologische en agro-ecologische landbouwpraktijken
- Bevoordelen van kleinschalige landbouw door bv. een premieplafond
- Nood aan een shift van landbouwincome naar landschapsbeheer
- Nood aan eerlijke verdienmodellen en risicospreiding in de keten

3.7.5 Nood 5: Inzet op dierenwelzijn en diergezondheid

- Geen nood aan algemene verplichting van het voorzien van een schuilhok. Niet in alle gevallen is dit nodig. Landbouwer zou hier meer vertrouwen in moeten krijgen.

3.7.6 Nood 6: Eenvoudige regels

- Nood aan versoepeling beheerovereenkomsten
- Nood aan vereenvoudigde ecoregelingen, en bij controle uitgaan van de goede wil van de landbouwer
- Minder interpretatievrijheid voor controleurs
- Nood aan meer vertrouwen in landbouwers bij uitvoering en controle
- Nood aan begeleiding bij remediëring van fouten

3.7.7 Nood 7: Voldoende incentives om landbouwers te stimuleren om deel te nemen aan maatregelen

- Nood aan meer realistische vergoedingen voor bv. grond (in rekening brengen)
- Nood aan billijke compensatie voor jonge landbouwers die maatregelen nemen voor milieu, klimaat en dierenwelzijn
- Nood aan steun gebaseerd op prestaties: minder per hectare, meer per prestatie
- Nood aan keuzemogelijkheden bij maatregelen
- Nood aan stimulerende beleidsomkadering die maatschappelijke diensten correct en structureel vergoedt
- Nood aan vergoeding die daadwerkelijk de inspanning en kost dekt

3.7.8 Nood 8: Samenwerking met alle betrokken actoren

- Nood aan samenwerkingsarchitectuur die transitie naar duurzamere praktijken vergemakkelijkt: inrichting verdienmodellen, op gebiedsniveau (voor landschapsmanagement, biodiversiteit), op niveau van teeltrotatie
- Nood aan meer afzet voor biologische, agro-ecologische of plantaardige eiwitten

////////////////////////////////////

- Nood aan ketenbenadering, zonder teelt aan te moedigen waar geen vraag naar is
- Nood aan doordachte architectuur en ontwerp om samenwerking en transitie te stimuleren

3.7.9 Nood 9: Systeemgerichte, coherente en integrale oplossingen

- Nood aan aandacht voor ongewenste neveneffecten
- Nood aan toepassing van het SALV-toetsingskader (voedselsysteembenadering, socio-economisch fundament, ecologisch fundament, beleidsfundament) voor duurzame verandering in de landbouw

3.7.10 Nood 10: Klimaatmitigatie

- Nood aan opleiding rond graslandbeheer (rotatie en celbegrazing)
- Nood aan winterbegrazing door schapenhouders
- Nood aan meer grazers op de weide

3.7.11 Nood 11: Gebiedsgerichte oplossingen

- Nood aan gebiedsgericht maatwerk, bv. geclusterde ecoregelingen
- Nood aan stop van scheuren van grasland in erosiegevoelige gebieden
- Nood aan bonus voor gebiedsgerichte combinatie van ecoregelingen door meerdere landbouwers

3.8 GROEP 4: GEPRIORITEERDE NODEN

3.8.1 Nood 1: Gebiedsgerichte oplossingen

De nood is urgent omdat gebiedsgerichte samenwerking essentieel is om effectief milieu-, klimaat- en biodiversiteitsdoelen te realiseren

- Maatregelen hebben duidelijke meerwaarde voor milieu en klimaat en versterken biodiversiteit en samenhang tussen ecoregio's
- Zonder afstemming op gebiedsniveau blijven deze effecten versnipperd en minder doeltreffend

De nood is urgent omdat de verschillen tussen regio's groot zijn en generiek beleid onvoldoende werkt

- Noden verschillen sterk (bv. Vlaamse Ardennen met kleine percelen versus polders of Limburg met grotere aaneengesloten gebieden)
- Maatregelen moeten afgestemd worden op lokale context om effectief te zijn

De nood is urgent omdat samenwerking vandaag onvoldoende plaatsvindt, terwijl die net cruciaal is

- Samenwerking tussen landbouwers biedt duidelijke meerwaarde
- In regio's met veel kleine percelen is extra stimulans nodig om samenwerking op gang te krijgen
- Zonder samenwerking blijven schaalvoordelen en collectieve impact uit

De nood is urgent omdat de huidige instrumenten nog onvoldoende afgestemd zijn op gebiedsgerichte werking

- Bestaande systemen (zoals verzamelaanvraag) kunnen dit ondersteunen, maar worden nog onvoldoende ingezet of benut
- Incentives voor gezamenlijke acties zijn nog onvoldoende

Aandacht nodig voor

- Landbouwers

- Overheid en burgers
 - o Zij moeten zorgen voor vergoeding van maatschappelijke diensten (niet enkel via GLB-middelen)
 - o Middelen voor natuurmaatregelen moeten uit bredere financieringsbronnen komen dan enkel landbouwbudgetten
- Particulieren/nieuwe actoren
 - o Zij moeten betrokken worden in financiering en waardering (niet enkel GLB-geld)
- Ketenpartners
 - o Zij moeten samenwerken binnen gebieden (ketenpartners samenbrengen)
 - o Zij moeten mee verantwoordelijkheid opnemen in waardering en organisatie

Coördinatie en organisatie

- Nood aan een neutrale regisseur die partners en middelen op elkaar afstemt
- Middelen nodig voor coördinerende en organiserende diensten
- Mensen op het terrein nodig voor uitvoering en opvolging

Randvoorwaarden

- Nood aan continuïteit in beleid en samenwerking
- Nood aan herstel van vertrouwen tussen actoren
- Nood aan duidelijke exitstrategieën

Regelgeving en normen	Moet stimulerend zijn
Financiële instrumenten (positief of negatief)	Subsidies
Markt- en keteninstrumenten	
Samenwerking- en governance-instrumenten	Gebiedscoalities
Kennis-, advies- en ondersteuningsinstrumenten	Begeleiding
Innovatie- en technologie-instrumenten	Testomgevingen
Andere	

////////////////////////////////////

3.8.2.1 Urgentie

- Kleine landschapselementen spelen een belangrijke rol in het voorkomen van erosie en dragen bij aan biodiversiteit

- Er is nood aan voldoende middelen en sterkere incentives voor kleine landschapselementen
- Koppelkansen met de natuurherstelwet (NHV) worden vandaag nog onvoldoende benut

- Te strikte regels en angst voor bijkomende verplichtingen ontmoedigen landbouwers om kleine landschapselementen aan te leggen
- De complexiteit is zo groot dat landbouwers afhankelijk worden van dure studiebureaus om toe te krijgen tot steun

- Onvoldoende interne coördinatie
- Moeilijk inzicht in beschikbare subsidies
- Nood aan een one-stop shop en meer klantgerichte ondersteuning, zeker voor investeringen

- Minder aanleg en beheer van kleine landschapselementen
- Onvoldoende realisatie van biodiversiteits- en landschapsdoelen
- Gemiste win-win-kansen met natuurherstel

- De huidige complexiteit en regelgeving zorgen voor afstand tussen landbouwers en overheid
- Een eenvoudiger en beter afgestemd systeem is nodig om deelname te verhogen

Niet besproken wegens tijdsdruk.

Regelgeving en normen	Te beperkend voor kleine landschapselementen
Financiële instrumenten (positief of negatief)	Subsidies
Markt- en keteninstrumenten	
Samenwerking- en governance-instrumenten	Gebiedscoalities
Kennis-, advies- en ondersteuningsinstrumenten	

4 THEMA 4: VEERKRACHT, PARAATHEID, CRISES EN RISICO'S

4.1 GECLUSTERDE NODEN

4.1.1 Nood 1: Regelgeving die stabiel en minder complex is, flexibiliteit toelaat en visie heeft

- Nood aan stabiliteit van regelgeving. De regelgeving verandert (te) snel, zeker op vlak van milieu. Maar soms ook te traag: beslissingen rond PAS blijven uit, met onzekerheden tot gevolg. Ook andere wetgeving en handelsakkoorden zijn een beleidsrisico, wat betekent dat een bedrijf constant moet aanpassen.
- Nood aan langetermijnvisie. Landbouwers willen weten wat ze moeten doen op middel- en lange termijn.
- Nood aan flexibiliteit in de regelgeving. Bijvoorbeeld doelsturing waarbij landbouwers zelf kunnen kiezen welke optie het beste werkt op hun bedrijf, in de vorm van een keuzepakket. Wel oppassen dat bepaalde vrijblijvende keuzes in de toekomst niet opeens verplicht worden (bv. groenbemesters in MAP6).
- Nood aan beleid op maat van de landbouw. Laat creativiteit toe. Hou er rekening mee dat beleid soms niet gemaakt is voor bv. grotere bedrijven met meerdere bedrijfsleiders of andere vormen van bedrijfsstructuur.
- Nood aan consistent beleid. Veetelers willen bv. wel bijdragen aan koolstofopbouw, maar willen niet vasthangen aan blijvend grasland. Daarom dat ze tijdelijk grasland scheuren voordat het blijvend grasland wordt. Ook: administratie gebruikt soms oude cijfers die achterhaald zijn, dat is niet consistent.
- Nood aan administratieve vereenvoudiging.

4.1.2 Nood 2: Overheid als partner voor goede samenwerking

- Nood aan wederzijds vertrouwen. Vertrouw op de vakkundigheid van landbouwers. Ook vanuit de maatschappij en burgers (zie nood 6).
- Nood aan betrouwbare overheid (zie nood 1): het vertrouwen van de sector in de overheid is (zeer) laag.
- Nood aan begrip wanneer landbouwers een fout(je) maken. Menselijke fouten zouden gezien de complexiteit en druk niet direct zo hard afgestraft mogen worden.

4.1.3 Nood 3: Grondzekerheid

- Nood aan grondzekerheid. Omwille van bufferstroken, nulbemesting ... wordt de grond minder waardevol, wat neerkomt op broodroof van de landbouwer.
- Nood aan een goede bodemkwaliteit, bijvoorbeeld voor sponswerking bij droogte en wateroverlast.
- Nood aan betaalbare grond.

////////////////////

4.1.4 Nood 4: Goede ruimtelijke ordening

- Nood aan duidelijkheid rond zonevreemdheid, vergunningsbeleid, eigenaarschap van de landbouwer van bv. bedrijfsgebouwen en woning. Ook voor gestopte landbouwers en andere (plattelands)inwoners.

4.1.5 Nood 5: Ondersteuning voor (mentaal) welzijn

- Nood aan mentale ondersteuning. In een ideale wereld is dit niet nodig, maar in de huidige realiteit wel. Een goed mentaal welzijn geeft landbouwers veerkracht.
- Aandacht voor familiale balans. Landbouw is niet alleen een job maar ook een manier van leven. Er zijn minder boerengezinnen, dus ook minder boerenzonen en -dochters. Deze jonge landbouwers vinden moeilijker een partner die mee een landbouwgezin kan opbouwen.

4.1.6 Nood 6: Waardering en een positief imago

- Nood aan erkenning en waardering voor de landbouwer vanuit de maatschappij. Dit draagt bij tot mentaal welzijn en veerkracht van de landbouwer.

4.1.7 Nood 7: Financiële zekerheid en inkomenszekerheid

- Nood aan inkomenszekerheid, onder andere door uitdagingen op vlak van klimaatverandering, rampen ...
- Nood aan zekerheid en snelheid bij steunaanvragen. De steun komt pas (ruim) na de investering, de landbouwer weet niet altijd of hij de steun wel zal krijgen.
- Nood aan flexibiliteit. Geef de landbouwer de kans om kleine aanpassingen te doen (bv. mismatch met omgevingsvergunning bij VLIF-aanvraag), trek niet 100% van de steun in bij een fout of geef landbouwers de kans om hun dossier te verbeteren.
- Nood aan financiële buffer. Er is een financiële buffer nodig om periodes te overbruggen, maar ook voor investeringsruimte, ondernemerschap en mentaal welzijn.

4.1.8 Nood 8: Samenwerking

- Nood aan flexibele samenwerkingsverbanden. Laat landbouwers samenwerken zonder dat dit negatieve gevolgen heeft voor de individuele landbouwers en zonder dat dit gehinderd wordt door ander beleid.
- Nood aan het betrekken van de waardeketen. De landbouwer zit vaak geklemd tussen andere partijen in het agrobusinesssysteem.
- Nood aan samenwerking in de keten rond risicobeheer en crisissen. Bv. rond landschappelijke veerkracht met samenwerking tussen landbouwers, watermaatschappijen, verzekeraars en partijen. Het moeten niet altijd the usual suspects zijn.

4.1.9 Nood 9: Verminderde afhankelijkheid van kritieke hulpbronnen en kanalen

- Nood aan verminderde afhankelijkheid van bepaalde inputbronnen: aardgas, kunstmest, voeder ... Meer zelfvoorzienend zijn.
- Nood aan flexibiliteit in afzet van producten, zodat producten via verschillende kanalen afgezet kunnen worden (bv. huidig overaanbod van aardappelen).

////////////////////////////////////

4.1.10 Nood 10: Risicobeheer(beleid)

- Nood aan risicomanagement. Inventariseren en voorbereiden van crisissen: hoe vaak komt het voor, wat is de impact, hoe kan dit geremedieerd worden, welke tools heb ik ter beschikking, welke scenario's zijn er, opstellen van draaiboeken.
- Ondersteuning van de landbouwer bij risicomanagement. Op hoger niveau wordt misschien wel nagedacht over risico's (beleid, sectororganisaties, andere partijen), maar de individuele landbouwer heeft er niet altijd voldoende tijd, kennis, handvaten ... voor.
- Nood aan verzekeringsaanbod in de landbouwsector.

4.2 PRIORITERING VAN DE NODEN

4.2.1 Nood 1: Regelgeving die stabiel en minder complex is, en flexibiliteit toelaat

4.2.1.1 Urgentie

- Belangrijk voor het mentaal welzijn van de landbouwer.
- Wantrouwen is een vergif voor de maatschappij die relaties verziekt. Nood om rust te brengen en vertrouwen te herstellen.
- Rechtszekerheid is essentieel. Zonder zekerheid zijn investeringen en engagement zeer moeilijk.
- Als een generatie (nieuwe) landbouwers verloren gaat, komt ze niet meer terug.
- De huidige regelgeving strookt vaak niet met de realiteit en de praktijk, het is niet op maat.
- Het is geen goed beleid als de spelregels aangepast worden terwijl mensen al bezig zijn, dat kan je mensen niet aandoen.

4.2.1.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- De overheid (politiek en administratie) samen met de stakeholders. Er moet overleg zijn. Men moet diep genoeg gaan in dit overleg, niet enkel met landbouworganisaties maar ook met individuele landbouwers, die dan wel representatief moeten zijn voor de sector.

4.2.1.3 Beleidsinstrumenten

- Deze nood gaat expliciet over regelgeving.
- Ook de andere instrumenten hangen hiermee samen natuurlijk. Dus ook belang van de andere instrumenten. Je moet op alles inzetten.
- Binnen de overheid moet er ook transversaal over entiteiten heen gewerkt worden.

4.2.2 Nood 2: Inkomenszekerheid

4.2.2.1 Urgentie

- Risico op het verdwijnen van landbouwbedrijven.
- Risico op gebrek aan investeringsruimte. Er moet constant geïnvesteerd worden, daar gaat het inkomen naartoe. Voor de gewone landbouwer schiet geen of weinig inkomen meer over.
- De risico's stijgen rond klimaat, volatiele markten ... Crisissen worden verwacht om toe te nemen met meer impact. Moeilijk om een stabiel inkomen te bekomen.

////////////////////////////////////

- De levensduurte: landbouwers krijgen geen automatische indexactie. Ze worden zo vaak gepusht richting schaalvergroting en komen zo in een spiraal terecht.
- Als er voldoende inkomen is, kunnen bedrijven familiaal blijven zonder te eindigen in industriële landbouw.

4.2.2.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Elke stakeholder heeft een rol te spelen: overheid, landbouwers, ketenpartners ...
- Federale overheid: fiscale stimulansen, successierechten ...
- Europa: gelijk speelveld wat betreft regelgeving
- Sectororganisaties: draaiboeken uitwerken rond crisissen en risico's

4.2.2.3 Beleidsinstrumenten

Regelgeving en normen	
Financiële instrumenten (positief of negatief)	Niet logisch dat er belastingen betaald worden op subsidies
Markt- en keteninstrumenten	Minimumprijzen, inkomen uit eerlijke prijzen kunnen halen
Samenwerking- en governance-instrumenten	Zinvol, je kan een familiaal bedrijf hebben en toch voordelen van schaalvergroting hebben door samen te werken
Kennis-, advies- en ondersteuningsinstrumenten	Wegwijs geraken in de regelgeving, economische kennis verhogen
Innovatie- en technologie-instrumenten	Tijdbesparende technologie, betere opbrengsten met minder kosten
Andere	

4.2.3 Nood 3: Ondersteuning voor mentaal welzijn

4.2.3.1 Urgentie

- Risico op familiale drama's, suicide
- Landbouwers hebben soms angst om te stoppen
- Landbouwers kunnen er vaak niet even tussenuit. Een time-out is niet mogelijk of het is (te) duur om betaalde hulp te vragen.

4.2.3.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Landbouworganisaties: goede adviesverlening en realistische verwachtingen geven aan jonge landbouwers
- Landbouworganisaties, overheid, ketenpartners: sensibiliseringscampagnes

[illegible]

/

pagina 37 van 72

5.1 GROEP 1: GECLUSTERDE NODEN

- Beslissingsondersteunende systemen zorgen voor vertaling naar de landbouwer
 - o Nood aan kennis over AI en het gebruik van AI in de landbouw
 - AI kan helpen om beschikbare kennis juist te gebruiken en beslissingen beter te ondersteunen
 - Er moet meer ingezet worden op kennisondersteuning vanuit AI, bijvoorbeeld via beslissingsondersteunende toepassingen
 - o Goed en slim energiegebruik
- Nood aan individuele en onafhankelijke coaching, zeker omdat wetgeving voortdurend verandert
 - o Onafhankelijk advies blijft belangrijk. Het bestaande onafhankelijke kennisstelsel moet behouden blijven en gekoesterd worden. Onze praktijkcentra zijn sterk (Viaverda, pcfruit ...)
 - o Onafhankelijkheid van praktijkcentra is van cruciaal belang
- Toegankelijke en betrouwbare kennis
 - o Landbouwer moet ondersteund worden bij instap in pilootprojecten
 - o Nood aan open kennis
 - o Er moet duidelijkheid zijn over waarvoor leveranciers en de overheid landbouwdata gebruiken
 - o Er is nood aan een passende omkadering rond data-eigenaarschap
 - o Angst voor misbruik van data
- Terug inzetten op basiskennis bij landbouwer en toeleverende sector
 - o Landbouwonderwijs moet meer inzetten op innovatie en basiskennis van landbouw
 - o Het landbouwonderwijs moet kwalitatiever zijn en beter aansluiten bij nieuwe noden
 - Starterscursussen lijken hieraan wel tegemoet te komen volgens insteek uit de groep

- Maatwerk dat volgehouden wordt is hier belangrijk
 - o Continuïteit in vergoedingen
 - o Continuïteit in overeenkomsten
- Er is nood aan meer helderheid in de regelgeving
 - o Zonder adviseur is de regelgeving te moeilijk
 - o Met adviseur hangt de kwaliteit van de ondersteuning sterk af van de adviseur
- Nood om meer landbouwers te bereiken
 - o Niemand mag achterblijven
 - o De verzamelaanvraag is te complex om zelf in te vullen

pagina 38 van 72

- Het aanbieden of opnemen van combinatiepakketten wordt als zeer moeilijk ervaren.
- Landbouwer merkt dat er ook bij overheidspersoneel veel verschillende visies zijn en dat de neuzen niet in dezelfde richting staan.
- Deze nood is gelinkt aan
 - o Klimaatverhaal
 - o Bodemverhaal
 - o Grondenbeleid
 - o Pachtwetgeving
- Overdaad aan kortetermijnvisie en tekort aan langetermijnvisie
- Belang van landbouw als productieapparaat is een andere insteek dan belang van landbouwer

5.1.3 Nood 3: Voedselzekerheid

- Er is nood aan duidelijkheid over hoe gewasbescherming er in de toekomst zal uitzien.
 - Er kan gekeken worden naar het Nederlandse systeem als mogelijk voorbeeld.
 - Binnen opleidingen of modules moet ook aandacht gaan naar moeilijkere of minder populaire thema's.
 - Er is nood om sterker te sturen welke modules landbouwers volgen, zodat ook belangrijke maar minder aantrekkelijke thema's aan bod komen.
- Inzetten op klimaatadaptatie
- Opslag van hemelwater

5.1.4 Nood 4: Meer inzetten op gebiedsgerichte coalities

- Nood aan belang van ecosysteemdiensten
- Nood om dit te communiceren
- Er moet voor betaald wordt
- Landbouwer speelt hier een heel grote rol in
- Natuur en landbouw verzoenen met aandacht voor ondernemerschap

5.1.5 Nood 5: Kennisopbouw en kennisdeling rond plattelandsontwikkeling

- Voor stedelijke ontwikkeling bestaat er een kenniscentrum. Deze nood is er ook om dit meer gestructureerd aan te pakken. Er zijn wel streekhuizen maar geen centraal centrum.

5.1.6 Nood 6: Kader rond datagebruik, eigenaarschap en toegang tot netwerk

- Grote bedrijven zitten hier sterk op in (kapitaalkwestie)
- Toegang tot netwerkconnectie: nood aan 5G- en 6G-netwerk om de kennis gemakkelijk in Vlaanderen te krijgen
 - o Ofwel commerciële spelers overtuigen ofwel zelf als overheid hier op inzetten
 - o Grensregio's en plattelandsregio's zijn het moeilijkste en niet interessant voor commerciële spelers

////////////////////////////////////

- Problemen van opladen van gegevens voor mestbank
 - Voor robotisering is er een constant signaal nodig
 - Als uren inladen op de gps van satellietbeelden of dronebeelden te lang duurt dan werkt het systeem in de praktijk niet
- Nood aan helderheid rond datadeling en data-eigenaarschap

5.1.7 Nood 7: Meer werken op basis van feiten en omgaan met polariserende en veranderende maatschappij

- Relatie landbouw en maatschappij
- Er moet korter en duidelijker gecommuniceerd worden over de dagelijkse landbouwpraktijk
 - o Voorbeelden hiervan zijn initiatieven zoals Boerentrots of Veldvloggers
- Landbouwers moeten meer uitreiken naar collega-landbouwers
- Landbouwers kunnen vaker tonen en vertellen waar ze mee bezig zijn
- Opletten voor dogma's
 - o Er moet meer op basis van feiten gewerkt worden
 - o Ook wanneer feiten beschikbaar zijn, blijft de veranderingsbereidheid soms beperkt.

5.1.8 Nood 8: Automatisatie en decarbonisatie

- Focus op kleine landbouwbedrijven is nodig
- Implementatie van nieuwe technologie op kleinere bedrijven
 - o Meer focus ook voor kleinere bedrijven
 - o Praktijkcentra spelen cruciale rol
 - o Klein bedrijf met 4 à 5 teelten is net te klein voor die teelten om de nieuwe technologieën te investeren
- Decarbonisatie van de landbouw door elektrificatie

5.2 GROEP 1: GEPRIORITEERDE NODEN

5.2.1 Nood 1: Kennis tot op elk landbouwbedrijf brengen

5.2.1.1 Urgentie

- Als de kennis er niet is dan lopen we achter en dan stopt het verhaal.

5.2.1.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Overheid is hier cruciale factor
 - o Controleurs moeten ook kunnen helpen en doorverwijzen
 - o Bedrijfsplanner van VLM die meedenkt met de landbouwer
- Keten wordt ook aangehaald, maar het begint bij de overheid

////////////////////////////////////

- Geen proeven opzetten waarvan we weten dat het niet zal werken (onderzoek, demo's ...)

5.3.4 Nood 4: Doorstroming van kennis naar de praktijk

- Nood aan goede kennis uit het verleden, geen onderzoek opnieuw doen ...
- Breng het onderzoek samen in data, breng praktijkkennis hierbij en nood aan willen delen van data
- Zorg ervoor dat overheidsstudies publiek toegankelijk zijn

5.3.5 Nood 5: Blijvend innoveren en slim gebruik van innovatie

- Omdat tijdsgeest en mogelijkheden veranderen
 - o Bv. studie in LEADER-gebied: vaak wordt studie nog eens overgedaan
- Het verleden kan ook innovatie zijn (bv. klepelmaaier; Brabants trekpaard)

5.3.6 Nood 6: Betere basiskennis

- Nood aan kwalitatieve opleidingen
- Meer land- en tuinbouwscholen
 - o Ook richting in ASO
- Basiskennis in leerplannen

5.3.7 Nood 7: Economisch model waar ecologische waarde beter wordt gemotiveerd en uitgewerkt

5.3.8 Nood 8: Plattelandsbeleid

- LEADER als instrument

5.4 GROEP 2: GEPRIORITEERDE NODEN

5.4.1 Nood 1: Economisch model waar ecologische waarde beter wordt gemotiveerd en uitgewerkt

5.4.1.1 Urgentie

- De toenemende aanwezigheid van paarden (verpaarding) en hobbyweiden zet extra druk op het landbouwgebied
- Niet alles op de landbouwer gaan duwen
- Korte keten. Binding met de klant is vooral belangrijk hier. Bv. boerenmarkten voor de link tussen boer en maatschappij.
- Consument opvoeden

5.4.1.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Ook andere overheidsentiteiten (bv. VLAIO) kunnen een rol spelen.

[illegible]

/

5.4.2.1 Urgentie

- #### 5.4.2.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- #### 5.4.2.3 Beleidsinstrumenten

5.4.3.1 Urgentie

- #### 5.4.3.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Overheid
- Opleidingscentra

5.4.3.3 Beleidsinstrumenten

- Selectieprocedure mag meer economisch gericht zijn
- Meer kanteling naar economische verhaal in VLAIO – holistisch. Meer de link maken naar impact op bedrijf en sector
- Ecologische en economische meerwaarde kan via GLB en LEADER. Hier wel pragmatisch mee omgaan

5.4.4 Nood 4: Coherente en maatschappelijke benadering

5.4.4.1 Urgentie

- Provincies en regionale landschappen kunnen cruciale rol spelen
- LEADER-gebieden; lokale actiegroepen zijn een goede weerspiegeling

5.4.4.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

/

5.4.4.3 Beleidsinstrumenten

/

5.5 GROEP 3: GECLUSTERDE NODEN

5.5.1 Nood 1: Sectoroverschrijdende kennisuitwisseling die bestendig wordt

- Nood aan sectoroverschrijdende kennisuitwisseling/aanpak/netwerk tussen landbouw, andere sectoren, overheid en andere landen
- Voorbeelden van thema's waarrond nood bestaat aan kennisdeling en samenwerking:
 - o Landbouw – agroforestry;
 - o Kennisoverdracht tussen landbouw en bosbouw. Boscijdegenars en landbouwers moeten samenwerken rond thema's als bosgezondheid, opwaarderen van lokale houtstromen. Hier liggen ook opportuniteiten van samenwerken met kleine eigenaren.
- Kennisuitwisseling gekoppeld aan het praktijkgerichte.; niet enkel theoretisch maar ook toegepast. De toegang hiertoe is ook erg belangrijk.
- Nood aan meer kennis in de landbouwsector over thema's buiten landbouw, zoals bodem en klimaat. Dus sectoroverschrijdende kennisuitwisseling met landbouw is noodzakelijk.
 - o Maatregel: er is vraag naar demonstraties van nieuwe technologieën, ook technologieën uit andere sectoren
- In twee richtingen leren tussen landbouw, natuur, bosbouw, overheid en andere actoren. Niet enkel kennisuitwisseling maar ook samen innoveren.
- Kennis en ervaring van land- en tuinbouwers beter capteren en benutten

////////////////////////////////////

5.5.6 Nood 6: Vereenvoudiging van administratie

- Er is nood aan één eenvoudig en centraal inputsysteem voor land- en tuinbouwadministratie, naar voorbeeld van Denemarken, waarin verschillende aangiftes en gegevensstromen zoals water, mest en andere administratieve verplichtingen samenkomen.
- De regelgeving moet eenvoudiger en uniformer worden, zodat voor iedereen dezelfde duidelijke regels gelden. Zo zouden bufferstroken bijvoorbeeld niet langer verschillen per teelt of perceel, maar volgens vaste en eenduidige afmetingen worden toegepast.

5.5.7 Nood 7: Noden door te geven aan andere thematische werkgroepen

- Resultaatsgebaseerde vergoedingen stimuleren creativiteit, innovatie en ondernemerschap, omdat landbouwers meer ruimte krijgen om zelf te bepalen hoe ze doelstellingen bereiken (zie Europese alliantie voor regeneratieve landbouw EARA). In plaats van oplossingen vooraf strikt voor te schrijven, vertrekt dit systeem vanuit vertrouwen in landbouwers en biedt het meer flexibiliteit om passende, innovatieve werkwijzen te ontwikkelen. Het laat meer ruimte voor innovatie en ondernemen.

5.6 GROEP 3: GEPRIORITEERDE NODEN

5.6.1 Nood 1: Sectoroverschrijdende kennisuitwisseling die bestendig wordt

5.6.1.1 Urgentie

- Kennisuitwisseling is de basis om te weten waar men staat, welke richting verandering moet uitgaan en waarom die verandering nodig is. Het is de basis voor transitie.
- Wanneer bedrijven stoppen en niet worden overgenomen, gaat kennis, ervaring en landbouwcapaciteit verloren. Kennis moet beter gecapteerd worden.
- Zonder kennisdeling wordt het moeilijker om zij-instromers aan te trekken en generatiewissel mogelijk te maken.
- Juiste scholing is essentieel en mag niet gebaseerd zijn op achterhaalde kennis.
- Zij-instromers kunnen vernieuwing brengen, omdat ze vaak instappen met principes van agro-ecologie en met een frisse blik naar landbouw kijken.
- De druk op de landbouwbedrijven die overblijven neemt toe.
- Stilstaan is achteruitgaan: zonder kennisdeling en vernieuwing wordt transitie moeilijker.

5.6.1.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Overheid is sturende factor om sectoroverschrijdend werken te stimuleren.

5.6.1.3 Beleidsinstrumenten

////////////////////////////////////

5.7 GROEP 4: GECLUSTERDE NODEN

5.7.1 Nood 1: Sectoroverschrijdende kennisuitwisseling die bestendig wordt

- Nood aan meer sectoroverschrijdend werken. Kennisdeling en onderzoek naar welke kennis van andere sectoren bruikbaar is bij landbouw.
 - o Bijvoorbeeld 5G is ook voor anderen belangrijk
 - o Toepassingen uit andere sectoren ook voor landbouw gebruiken. Bijvoorbeeld de plukrobot van appels bestaat al jaren bij een autoconstructeur.
- Nood aan meer adviseurs en beter opgeleide adviseurs.
 - o Lesgevers en adviseurs moeten alle nieuwe informatie kunnen doorgeven aan de landbouwers.
 - o Teach the teacher: we hebben te weinig adviseurs voor duurzame landbouw. Die moeten ook beter opgeleid worden zodat ze ook begrip hebben van de nieuwste kennis.
- Nood aan een efficiënte doorstroming van actuele kennis naar landbouwers (thema's en regelgeving).
- Nood aan voldoende vorming en advies voor landbouwers in alle fasen van bedrijfsvoering.
- Nood aan een toegankelijk, ruim en betaalbaar aanbod van vorming. Overheid moet hierin faciliteren en financieel ondersteunen.

5.7.2 Nood 2: Onderwijs dat mee is met de nieuwe innovaties/kennis

- Nood aan onderwijs dat de nieuwe technieken en ontwikkelingen (bodem, natuur, klimaat ...) en het aspect ondernemerschap meeneemt. Meer systemisch naar de dingen kijken.
- Nood aan voldoende basismiddelen voor opleidingen
 - o Momenteel is er een groot bereik met redelijk weinig kosten. Er wordt al kostenefficiënt gewerkt. Dit moet gecontinueerd kunnen worden.

5.7.3 Nood 3: Wegnemen van obstakels voor innovatie en het faciliteren van innovatie

- Bedenking: verandering vraagt een veilig psychologisch kader, zodat landbouwers voldoende ruimte en vertrouwen ervaren om buiten bestaande denkkaders te denken en nieuwe werkwijzen te verkennen. Er zijn grote veranderingen binnen landbouw o.a. bijbenen administratie ... Niet iedereen kan daarmee om. Pas bij veilig kader durven mensen veranderen.
- Nood om belemmeringen weg te werken voor het doorvoeren van innovatie en digitalisering.
- Nood aan het wegwerken en vermijden van tegenstrijdige wetgeving. Door tegenstrijdige wetgeving wordt er een rem gezet op innovatie. Oplossing hiervoor is regelluwe omkadering.
 - o Bv. overgang van 4G naar 5G wordt in België bemoeilijkt door strengere stralingsnormen dan in Europa. Daardoor is er onvoldoende netwerkdekking voor precisielandbouw, terwijl een

////////////////////////////////////

performant 5G-netwerk nodig is om technologieën zoals automatische onkruidbestrijding goed te laten werken.

- o Vlaamse wetgeving die te streng is of tegenstrijdig is, houdt vooruitgang tegen.
- Nood aan versnelde implementatie van innovatie.
 - o Vooral regelgeving is beperkend. Dit moet weggewerkt worden.
 - o Voorbeeld van trage regelgeving: gewasbescherming: nood aan versnelde procedures voor bepaalde gewasbeschermingsmiddelen, zodat je op dezelfde snelheid werkt als andere landen/continenten: kan onderzoek hierin ondersteunen?
 - o Financiële ondersteuning kan innovaties versnellen.
 - o Financieel vangnet nodig bij bedrijfsrisico's.
 - o Meer stabiliteit in financiering van onderzoek en ontwikkeling om continuïteit van onderzoek te garanderen (o.a. proeftuinen, proefcentra ...). Dit speelt op alle niveaus van onderzoek.
- Nood aan evenwicht tussen basisfinanciering en projectfinanciering.
- Hoe rijmen we fundamenteel onderzoek met toegepast onderzoek en contractueel onderzoek (publiek gefinancierd versus privé): hoe kan kennisdoorstroming gebeuren? Nood aan meer kennisdoorstroming binnen onderzoek.

5.7.4 Nood 4: Digitalisering en begeleiding van het digitaliseringsproces

- Nood aan meer sectoroverschrijdend werken
- Nood aan meer onderzoek op dit vlak

5.7.5 Nood 5: Innovatie door co-creatie en holistisch/systemisch denken

- Innovatie via co-creatie stimuleren door verschillende actoren samen te brengen, hen uit hun vertrouwde denkkaders te halen en zo nieuwe ideeën en oplossingen te ontwikkelen.
- Nood aan meer holistisch werken en nadenken van bij het begin. Niet vertrekken van één probleem, maar ruimer nadenken over de gevolgen van de oplossing
 - o Bv. stickers op appels. Deze stickers zijn verplicht, maar dit is een innovatie die slecht is voor de grond want het bracht meer microplastics in gecomposteerde grond. Dit probleem is ondertussen verholpen, want de stickers in België moeten nu bio-composteerbaar zijn.
- Nood aan aandacht voor efficiëntie in productiemiddelen energie, water, arbeid, grondstoffen. De toolbox wordt heel klein. Zorgen dat je geen extra problemen creëert bij het maken van oplossingen.

5.7.6 Nood 6: Nieuwe soorten onderzoek/nieuwe thema's die tot nu toe niet echt aan bod komen.

- Economisch onderzoek zoals bijvoorbeeld onderzoek rond vraag en aanbod, marktonderzoek, mechanisatie ...
- Onderzoek rond grondgebruik
- Onderzoek rond risico's
- Onderzoek rond weerbaarheid

[illegible]

- o Probleem: investeringen enzovoort moeten eerst door de landbouwer voorgefinancierd worden. Dit is ook een rem. Subsidies zouden moeten uitbetaald moeten worden voor iets aangekocht wordt.
- o De budgetten van vorming moeten in eerste instantie gaan naar actieve landbouwers maar dit mag niet te streng zijn. Er is ook vorming nodig om zij-instromers aan te trekken en op te leiden.
- Rol van sector:
 - o Cofinanciering is belangrijk, sector moet mee investeren.
 - o Bij cofinanciering moet duidelijk worden nagedacht over de vraag of onderzoeksresultaten altijd publiek gedeeld moeten worden. Koplopers investeren zelf in onderzoek en innovatie. Het is daarom niet vanzelfsprekend dat die kennis onmiddellijk moet doorstromen naar het brede peloton. Cofinanciering herdenken: kennis hoeft niet altijd publiek te zijn!
 - o Bij producentenorganisaties en internationaal onderzoek is het probleem dat je dan samenwerkt met concurrerende productiegebieden.

5.8.1.3 Beleidsinstrumenten

Regelgeving en normen	Werken met landbouwerlabels om aan te geven welke landbouwer wat mag
Financiële instrumenten (positief of negatief)	Verzekeringssector en bankwezen meekrijgen
Markt- en keteninstrumenten	
Samenwerking- en governance-instrumenten	Producentenorganisaties, ketenpartners, cofinanciering
Kennis-, advies- en ondersteuningsinstrumenten	Praktijkcentra
Innovatie- en technologie-instrumenten	

5.8.2 Nood 2: Sectoroverschrijdende kennisuitwisseling die bestendig wordt

5.8.2.1 Urgentie

- Vorming: aanbod van de opleiding is op basis van vraag; dit is kostenefficiënt.
- Micro-management

5.8.2.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

Zie omschrijving nood.

////////////////////////////////////

/

- Nood aan innovatie die kosten verlaagt en efficiëntie verhoogt met als doel het inkomen te verhogen (deze nood werd geformuleerd onder thema 4)

6 THEMA 6: PLATTELAND

6.1 GROEP 1: GECLUSTERDE NODEN

6.1.1 Nood 1: Samenwerking tussen lokale besturen, ondernemers en verenigingen en burgers op het platteland

- Betere samenwerking tussen lokale besturen en inwoners
- Samenwerking: bijvoorbeeld 1 ambtenaar voor 3 gemeenten
- Eigenaarschap voor inwoners
- Ruimte voor betrokkenheid en dialoog
- Kleine gemeenten die niet gefusioneerd zijn, voelen zich benadeeld (bestuurskracht en middelen zijn vaak onvoldoende)
- Nood aan integrale blik bij de gemeenten
- Samenwerking tussen lokale besturen en burgers
- Nood aan stimulatie van wisselwerking tussen landbouw/ bosbouw (gevoeligheden wegwerken)
- Intergemeentelijke samenwerking
- Nood aan integrale blik bij de gemeenten
- Mogelijkheden om wisselwerking stad-platteland te versterken en niet tegen elkaar op te zetten
- Nood aan een eigen plattelandsbeleid, niet geënt op het stedenbeleid

6.1.2 Nood 2: Visiekader voor het platteland in de dorpen

- Dorpsvisie
 - o Voor duurzaamheid en om draagvlak te bereiken voor investeringen en kennis te onderbouwen
- Nood aan langetermijnvisie in verband met bossen in Vlaanderen
- Er is nood aan een ruime integrale blik bij lokale besturen
- Nood aan een definitie van platteland
- Eenduidig en consistent vergunningenbeleid zowel voor bedrijven als bewoners (denk bv. aan FAVV)
- Nood aan een bovenlokale visie over gebruik en ruimte (wonen, landbouw, economie)
 - o Match met open ruimte/natuur comptabiliteit
- Nood aan vereenvoudiging op vlak van RUP, PRUB, GRUB en bijkomende regels maar tegelijk een heldere visie en kader nodig voor het platteland en toekomst met ruimte voor lokale invulling
- Betere visie op wonen. Als je heel afgelegen gaat wonen, kan je niet verwachten dat de diensten heel dichtbij zijn. Verantwoordelijkheid van de persoon die daar gaat wonen.

6.1.3 Nood 3: Bescherming van de open ruimte

- Behoud van de open ruimte
- Uitgebreid netwerk trage wegen
- Minder vervuiling/minder pesticiden
- Openbaar natuurlijk zwemwater

[illegible]

- Groen-blauw dooraderde landbouw (natuurinclusief)
- Natuurverbindingen (bomen - houtkanten – bermen): visie en uitvoering
- Betonstop en ontharding
- Evenwicht recreatie (fietsen, mountainbike, fietsroutes)/werk
- Nood aan erkenning van bosbouw als economisch, ecologisch en sociaal gegeven
- Nood aan ondersteuning van de private boseigenaars als waardevolle partner op het platteland
- Er is nood aan ontharding en vergroening in dorpshuizen en dorpskernen
- Aandacht voor ruimtelijke kwaliteit in dorpen (aandacht voor hitte, waterhuishouding)
- Betere weginfrastructuur: onderhoud van landelijke wegen
- Uitbouw van trage wegen
- Recreatie op het platteland
- Nood aan ecologisch-sociaal bos
- Nood aan ontharding in dorpskernen
- Behoud van open ruimte

6.1.4 Nood 4: (Groene) ontmoetingsruimte met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit

- Groene plek (rust – speel) in elke dorpskern
- Infrastructuur/tegemoetkomen aan verbinding en ontmoeting
- Jeugdinfrastructuur
- Fysieke ruimte om elkaar te ontmoeten in divers wordende samenleving
- Sociale cohesie bevorderen in dorpen
- Verbinding en ontmoeting
- Er is nood aan het creëren van ontmoetingskansen en -plekken
- Ontmoetingsinfrastructuur

6.1.5 Nood 5: De stem van het platteland laten horen/op de agenda zetten

6.1.6 Nood 6: Experimenteerruimte, kennisdeling en innovatie

- Er is nood aan kansen om te experimenteren op het platteland
- Er is nood aan ondersteuning voor landbouw om toekomstgericht te kunnen ondernemen
- Er is nood aan ruimte om te experimenteren/regelluwe omgeving
- Er is nood aan beleid dat initiatieven oppikt en optilt
- LEADER
- Er is nood aan ruimere kennisdeling
- Organisaties die plattelandontwikkeling ondersteunen
- Consistent vergunningenbeleid (op vlak van ruimtelijke ordening, korte keten ...)
- Definitie van platteland

[illegible]

6.1.7 Nood 7: Verbinding tussen stad en platteland

- Verbinding stad-platteland rond voedsel
- Voedsel en nabijheid metropool Brussel
- Nood aan de wisselwerking stad – platteland
- Nood aan plattelandsbeleid want dit is niet gelijk aan het stedenbeleid
- Organisatie die plattelandsontwikkeling ondersteunen
- Nood aan mogelijkheden om de link tussen platteland en stad te versterken

6.1.8 Nood 8: Basisdienstverlening

- Er is nood aan basisvoorzieningen
- Nabijheid van diensten voor de burger
- Fietsinfrastructuur
- Goed uitgebouw openbaar verkeer
- Openbaar vervoer/deelmobiliteit
 - o Aanbod, betaalbaar, bereikbaar, toegankelijk, op maat
- Betere weginfrastructuur voor landelijke wegen
- Dienstverlening in landelijk gebied (winkels en horeca)
- Zorg ook voor landbouwers
- Winkel met lokale producten in elke dorpskern
- Winkel met lokale producten in alle dorpen (B's: buurtwinkel, bank, beenhouwer, bakker)
- Betere weginfrastructuur voor landelijke verbindingswegen en hierbij rekening houden met alle verkeersvormen
- Betere visie op wonen, dorpen, ruimtelijke ordening zodat dienstverlening op basis van een globale visie kan worden uitgebouwd, dus zorgen voor verbonden dorpen
- Natuurlijk zwemwater

6.1.9 Nood 9: Betere sociale cohesie op het platteland met aandacht voor doelgroepen

- Sociale cohesie bevorderen in dorpen
- Kinderen, jongeren en 75+ zijn doelgroepen die te weinig kans krijgen voor ontmoeting
- Jongeren samenbrengen
- Nieuwkomers – eenzame mensen
- Sociale economie
- Fierheid op je eigen dorp
- Ouderen – nabijheid en betrokkenheid
- Ontmoetingskansen creëren/fysieke ruimte tot ontmoeting
- Visie ontwikkelen rond o.a. wonen, infrastructuur, verbinding en ontmoeting

6.1.10 Nood 10: Werken op maat van de gebieden

- Noden op maat
- Burgerparticipatie

////////////////////////////////////

- Nood aan aandacht voor kleinere dorpskernen
 - o Inspraak over hun dorp binnen grotere gemeente
 - o Zeker binnen steeds groter wordende fusiegemeenten

6.2 GROEP 1: GEPRIORITEERDE NODEN

6.2.1 Nood 1: Samenwerking tussen lokale besturen, ondernemers en verenigingen en burgers op het platteland

6.2.1.1 Urgentie

- Omwille van beperkte financiering van de gemeenten
- Intercommunales, samenwerkingsverbanden op elkaar af te stemmen; samenwerkingsverbanden moeten besparend zijn voor het hele gebied
- Participatie en betrokkenheid
- Inzicht hoe dossiers worden opgebouwd, bottom-up want nu is er gebrek aan kennis over de mogelijkheden

6.2.1.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Provincie als initiatiefnemer/ondersteuner/regisseur
- Van onderuit
- Persoon die initiatief neemt, krijgt mandaat en middelen ('gebiedsregisseur')
- Moet duidelijk zijn wat de meerwaarde voor een lokaal bestuur is, maar ook wat de meerwaarde voor de andere partners is
- Lokale Actiegroepen (LEADER)

6.2.1.3 Beleidsinstrumenten

/

6.2.2 Nood 2: (Groene) ontmoetingsruimte met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit

6.2.2.1 Urgentie

- Op veel plaatsen zetten de ontmoetingsruimten stappen achteruit; ook de middelen worden moeilijker voor deze ruimten, terwijl de middelen wel heel belangrijk zijn
- Zo weinig mogelijk afbouw van basis/lagere school omdat die een verbindingsfactor heeft
- Er is een grote digitalisering bezig, mensen gaan minder fysiek met elkaar om, dus niet enkel de ruimte op zich maar ook de omkadering ervan is belangrijk
- Heel het dorp gebruikt dit (inwoners, ondernemers, scholen ...), dit is belangrijk voor de sociale cohesie
- Nood aan visie en strategie om mensen te stimuleren om deze ontmoetingsruimten ook effectief te gebruiken; ontwikkel dit samen met de mensen
- Uitmaken hoe we deze ontmoetingsplaatsen kunnen inrichten; een nieuwe draai geven aan het concept ontmoetingsruimten

[illegible]

6.2.2.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Verantwoordelijkheid bij de inwoners leggen en hen vertrouwen geven
- Overheid
 - o Faciliteren, maar niet regisseren
 - o Financieel ondersteunen maar de inwoners doen het zelf
 - o Doelen zetten
 - o Voldoende middelen voorzien voor het platteland

6.2.2.3 Beleidsinstrumenten

/

6.2.3 Nood 3: Visie en kader voor het platteland en de dorpen

6.2.3.1 Urgentie

- In kader van het plattelandspact (heel het denkproces/ opzet achter het plattelandspact vat dit samen)
- In kader van geïntegreerd plattelandsbeleid
- Urgent omdat de tegenstelling tussen landbouw en natuur altijd maar groter wordt.
- Visieplan vastleggen in een wettelijke kader zodat er zekerheid is
- Voorbereiding op uitdaging van de toekomst (klimaatverandering) - bescherming van de open ruimte
- Vastleggen wat (waarde van) 'platteland' is
- Is op niveau van platteland en ook op niveau van dorpen

6.2.3.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- VLM als facilitator
- Volksvertegenwoordigers
- Bewoners en verenigingen betrekken
- Europese Unie
- Lokale besturen (ondersteuning door hoger niveau wel)

6.2.3.3 Beleidsinstrumenten

/

6.3 GROEP 2: GECLUSTERDE NODEN

6.3.1 Nood 1: Meer lokaal initiatief en samenwerking vanuit een gedeelde visie

- Verdienmodellen rond lokaal hout (gemeenten, particulieren)
- Samenwerking bosbouw-landbouw-privé-eigenaars rond biomassa
- Regionaal/plaatselijk projecten ontwikkelen met inachtneming van alle actoren (sociaal, economisch, milieu); bevolking betrekken in eindresultaat
- Kleinschalige projecten die produceren voor lokaal gebruik/milieuvriendelijk stimuleren

////////////////////////////////////

- Nood aan ruimte/geld/middelen om te werken rond lokale houtprojecten
- Regionale coalities/visies (publiek-private samenwerking)

6.3.2 Nood 2: Meer aandacht voor platteland vanuit zijn eigenheid en met oog voor ruimtelijke ordening

- Aandacht voor het platteland (onderzoek, kennis ...)

6.3.3 Nood 3: Meer bos, groene ruimte en landschapselementen

- Betere indeling en mogelijkheid voor ‘bijkomend’ bos
- Bossen klimaatresistenter maken/ontwikkelen
- Steun, informatie rond bebossen (nieuwe boscijezaren) en ondersteuning van boscijezaren
- Nood aan gehoor bij overheid omtrent bebosning
- Wetgeving bomenkap herzien
- Verwaarlozing landschapselementen/hervorming in gang zetten; middelen voorzien om werken uit te kunnen voeren
- Klimaatrobuust platteland; bomen voorzien; bomen zorgen voor schaduw en kunnen verdienmodel zijn

6.3.4 Nood 4: Innovatie om verdwijnende diensten op te vangen

- Voorzieningen (energie, 5G ...); op het platteland is ruimte voor innovatie

6.3.5 Nood 5: Meer middelen, budgetten

- Budget (gemeentefonds, openruimtefonds)

6.4 GROEP 2: GEPRIORITEERDE NODEN

6.4.1 Nood 1: Meer bos, groene ruimte en landschapselementen

6.4.1.1 Urgentie

- CO2-opvang voor het tegengaan van de klimaatverandering zodat het platteland al zijn huidige functies kan behouden
- Bio-economie – bouw materiaal
- Behoud van platteland
- Omvorming van monotoon naar biodivers bos
- Knelpunten in technische organisatie oplossen - samenwerking
- Langetermijninvestering

////////////////////////////////////

6.4.1.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Overheid: faciliteren – ruimte voor experimenteren en eigen wetgeving uitvoeren (voorbeeldfunctie)
- Bosgroepen: ondersteunen van boseigenaren
- Natuurorganisaties: overleg over waar bos en waar natuur
- Burgers blijvend betrekken
- Landbouwers via kleine landschapselementen

6.4.1.3 Beleidsinstrumenten

/

6.4.2 Nood 2: Meer aandacht voor het platteland vanuit zijn eigenheid en met oog voor ruimtelijke ordening

6.4.2.1 Urgentie

- Verlies aan identiteit
- Participatie stimuleren
- Beleving, recreatie, toerisme behouden en versterken

6.4.2.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Publiek-private samenwerking
- Ook de tegenstem een forum geven

6.4.2.3 Beleidsinstrumenten

/

6.4.3 Nood 3: Meer lokaal initiatief en samenwerking vanuit een gedeelde visie

6.4.3.1 Urgentie

- Mensen in de streek kennen deze het best
- Over sectoren heen werken; polarisatie tegengaan en verschillen overstijgen

6.4.3.2 Wie moet verantwoordelijkheid nemen?

- Lokale besturen (?)
- Regionale landschappen
- Bosgroepen

6.4.3.3 Beleidsinstrumenten

/

[illegible]

7 BIJLAGEN

Hieronder staat ontvangen input van twee personen die ingeschreven waren, maar last minute niet aanwezig konden zijn.

7.1 BIJLAGE 1

1. Een toereikend inkomen kan ook bekomen worden door er als overheid voor te zorgen dat grote investeringen niet nodig zijn. Zoals luchtwassers.
2. De generatievernieuwing is een groot probleem bij ons in de streek. De jeugd haakt af wat betreft dierlijke productie. Zo ken ik een varkensbedrijf op 5 km. Er zijn 4 kinderen en geen opvolging. Een ander varkensbedrijf op 3 km stapte in op de opkoopregeling. En dan is er nog een oud boerderijtje waar vroeger geen gebouwen stonden en waar nu een megastal is gebouwd voor 2000 varkens, zomaar in het landschap. Blijkt van een voederfirma te zijn.
3. Klimaat, biodiversiteit en dierenwelzijn zijn ook van belang . Dat gedachtegoed ga je meer terugvinden bij de Boerenlandbouw dan bij de Ondernemerslandbouw.
4. Veerkracht. Ik denk dat bij veel boeren de veer gebroken is als ik naar de boerderijen rond ons kijk. Zelf vind ik het een vorm van verval, helaas. De hernieuwing van de vergunning en het stikstofdecreet zet de moraal op een laag pitje. Vergroting van de veerkracht kan er komen door meer aandacht te hebben voor de boerenlandbouwers. Zij zouden moeten voelen : “ah ja , de Overheid zorgt ook voor ons”. Dat is nu niet het geval. Het is uitermate belangrijk om ook beleidskeuzes te maken op maat van de Boerenlandbouw.
5. Kennis en innovatie. Daar rekenen we op. Gelukkig is de kennis goed beschikbaar door diensten zoals Inagro. Maar zij kunnen ook maar de inspelen op de regelgeving. Het is aan de Overheid om een haalbare regelgeving te hebben.
6. Platteland. Mijn mening is duidelijk. De boerenlandbouw is enorm belangrijk voor het platteland. Zo blijven gebouwen onderhouden, het landschap onderhouden, wordt er een praatje gemaakt met een voorbijganger. Boerenlandbouw brengt de maatschappij naast een bescheiden productie ook “co productie” zoals landschapsbeheer, bijdrage aan de leefbaarheid platteland, biodiversiteit , sociaal netwerk, een hogere en waardevollere belevingswaarde van het buitengebied. Dit is een pleidooi om de Boerenlandbouw genuanceerder aan te pakken, en zeker in het stikstofverhaal want dat is nu de grootste bedreiging vind ik. Boerenlandbouw is geen koploperslandbouw. Het is de 'zachte' landbouw , die al tevreden is met haar behoud. Extra aandacht dus ... voor de regelgeving die de Overheid uitwerkt.

////////////////////////////////////

7.2 BIJLAGE 2

1. Billijk en toereikend inkomen voor landbouwers, met inbegrip van de positie van landbouwers in de waardeketen
/
2. Bevordering van generatievernieuwing
/
3. Klimaat, biodiversiteit en dierenwelzijn
Het klimaat, de biodiversiteit en het dierenwelzijn zijn niet gebaat bij de huidige trend naar schaalvergroting in de landbouw. Er worden hier en daar stappen in de goede richting gezet maar het is voor alle experts duidelijk dat bij de schaalvergroting er vooral winst is in de economische efficiëntie en dit vaak ten koste van het klimaat, de biodiversiteit en het dierenwelzijn.
4. Vergroting van de veerkracht van landbouwers en vermogen om crisissen en risico's te ondervangen
Door de schaalvergroting is men de veerkracht van de landbouwers stelselmatig aan het verkleinen om crisissen en risico's te ondervangen. De specialisatie en de focus op export maken de landbouwers juist kwetsbaarder en zorgen ervoor dat men minder vermogen heeft om bij een crisis de maatschappij te ondersteunen. De opleving van de landbouw met gemengde landbouwbedrijven na WOII heeft ons heel wat welvaart en zekerheid gebracht. Maar zoals het nu gaat, zal de landbouw ons dat niet meer kunnen garanderen.
5. Kennis en innovatie
/
6. Platteland
Momenteel wordt zo goed als iedereen uit het landbouwgebied gejaagd behalve de agro-industrie. Kleine boerderijen zijn gedwongen te stoppen door overregulering/het economische dogma van groei én hobbylandbouw wordt niet toegelaten. Allemaal zagezegd omdat ze de villa's met zwembad in landbouwgebied weg willen en landbouwgrond willen vrijwaren voor de jonge boeren. De realiteit is echter dat jonge boeren niet meer kunnen starten en dat alle vrijgekomen landbouwgrond wordt opgekocht door de agro-industrie en deels ook door natuurverenigingen/overheid.
Het weefsel van ons landelijk gebied wordt stelselmatig afgebroken omdat de visie van de overheid duidelijk is: vrijgekomen exploitaties zonder opvolging moeten afgebroken worden. Wanneer we echter in de, hopelijk, nabije toekomst gaan beseffen dat efficiënte, kleinschalige lokale productie de oplossing is voor heel wat problemen, dan zal alle grond in bezit zijn van een paar grote groepen en zal er van een kleinschalige lokale productie geen sprake meer kunnen zijn.